

REDACTIONEEL

P. de Haan

De belangstelling voor familie en regionaal onderzoek kent momenteel een ongekeerde bloeiperiode. De archieven worden niet alleen overspoeld door 'de vuttende grijze golf'. Ook de jongere generaties hebben, zij het meestal via internet, de kik van het sneupen ontdekt. Het internet maakt het onderzoek zo gemakkelijk dat er een nieuwe tak van onderzoek bezig is te ontstaan. Het onderzoek via het net. Deze vorm van sneupen is ogenschijnlijk een gezonde vrucht aan de bloeiende stamboom. Complete families, lange rijen gegevens op welk terrein van onderzoek dan ook kunnen zonder van de stoel te komen binnengehaald worden. Maar helaas, soms zit er wel eens een wrang smaakje aan de nieuwe vrucht want klikkend haalt het muisje ook wel eens een foutje binnen. Dat is niet te voorkomen en ook niet erg mits men maar beseft dat sommige gegevens wel gecontroleerd dienen te worden. Een ieder die onderzoek verricht zou dus wel eens in een archief te vinden moeten zijn. Vreemd om dan te horen: "ik heb mijn familie uitgezocht. In het archief?, daar ben ik niet geweest. Ik heb het via internet. Speciekohier?, nooit van gehoord"

Het doet me denken aan het huidige rekenen. Het foefje om de toetsen van het rekenmachientje in te drukken is gauw bekend, maar waar het over gaat? Begrijp me goed. Internet is en wordt nog meer een verrijking van alle vormen van onderzoek. Maar om nu klakkeloos klikkend alles over te nemen zonder kennis van de materie dat gaat me net te ver. Maar, ter zake. Nieuw is onze vraag naar foto's met het daarbij behorende verhaal. Stads of dorpsgezicht, vervoer, ambachtelijk, personen of groepen, als het maar duidelijk af te drukken is. De redactie heeft uw verhalen of onderzoeksresultaten wel nodig om het niveau van De Sneuper op peil te kunnen houden. Met andere woorden, schroom niet!

BESTUURLIJK

L.J. Meerema

Stamboomonderzoekers worden wel eens smalend 'geslachtszieken' genoemd. Op deze mening reageerde de historicus Ribbens in Trouw vorig jaar. Hij promoveerde op het historisch besef van de Nederlander.

Zijn stelling is, dat als aan een historische gebeurtenis een eigen invulling wordt gegeven door bezig te zijn met de vraag, wie waren mijn voorouders, hoe leefden en dachten ze, dit besef zeker aanwezig is. De beleving van de geschiedenis is individueler, lokaler en actueler geworden. (zie verder 128

LEDENNIEUWS

E. Smits

In de afgelopen periode hebben de volgende personen zich aangemeld als lid van de vereniging:

no: 316 Mevr. S.Schoonbeek-Oegema, Pinksterbloemweg 10, 9753 HE HAREN, tel: 050- 53449007. e-mail: sietyoegema@hetnet.nl

FO: Oegema en Kempenaar uit Dantumadeel en Dokkum.

no 317 dhr. A. Klooster, Luthulisingel 16, 4105 GA CULEMBORG

no 318 dhr. P. N. Streekstra, Koudekerkseweg 104, 4382 EK VLISSINGEN, e-mail: streek@zeelandnet.nl

FO: Nanne Jacobs Streekstra gehuwd met Antje Hobbes Zijlstra

no 319 dhr. B. Morrema, Zaagmolen 44, 3962 GB WIJK BIJ DUURSTEDE, tel: 0343 - 575567 e-mail: bouwe.morrema@12move.nl

FO: Morrema uit Dokkum en Morra

no 321 dhr. H. Terpstra, van Hogendorplaan 30, 3771 CP BARNEVELD, tel; 0342-412028. e-mail: h.terpstra@gelrevision.nl

FO: Terpstra uit Westdongeradeel.

no 322 dhr. A. Broekema, Poststraat 73, 9648 JP WILDERVANK, tel: 0598 - 612486, e-mail: abroekema@yahoo.com

FO: Adema en Viersen

no 323 dhr. B. Boersma, Meulestraat 44, 8471 GE WOLVEGA, tel: 0561 - 616704, e-mail: bo.be@12move.nl

FO: Keimpe Ouwes en Trijntje Jarigs Boersma

no 324 dhr. H. Schripsema, C.H.Petersstraat 31A, 9714 CH GRONINGEN, tel: 050-5712335, e-mail: h.schripsema@hccnet.nl

FO: grensgebied Friesland/Groningen met de fam. Wiersma, Kiestra, Zijlstra, Haijema, Rosema, Rispens, De Boer, Kooij, Teenstra, Duisterwinkel en Schripsema

no 325 dhr. C. Smits, Oldmansdreef 17, 2353 CK LEIDERDORP, tel: 071-5892317. e-mail: coran.smits@planet.nl. FO: Smits in

N-O Friesland, Noordenbos, Orie, Van Adelen van Cronenburgh.

no 326 dhr. R. Teeninga, Oscar van Hemelhof 14, 7425 HH DEVENTER, tel: 0570 - 657005. e-mail: teeninga@home.nl

FO: Meindersma, Hofman, Ploegsma, Boelens, Hannema, Van der Wal, Linkerhand, Kramerus, Beekma.

no 327 mevr. A.A. Spakman-Bakker, vd Duyn van Maasdamweg 184 9602 VR HOOGEZAND, tel: 0598-392363 e-mail: a.a.spakman@zonnet.nl. FO: Hansma, Tibma.

no 328 dhr. A. Postmus, Westeinde 24, 2825 AK BERKENWOUDE, tel: 0182- 362252. e-mail: a.dpostmus@freeler.nl. FO: Postmus.

no 329 mevr. E.A. Meindersma, Gruttoweg 11, 7971 DV HAVELTE, tel: 0521- 343654. e-mail: Meginhart@cs.com

FO: Meindersma, Blom, Botma, Elzinga, Dijkstra, De Jong. De dorpen Ee, Paesens, Oosternijkerk, Holwerd.

no 331 mevr. R. Kloetstra, de Stelle 108, 8501 MX JOURE, tel: 0513- 418693. e-mail: hokl@home.nl

FO: Meulenaar en Gulmans uit Dongeradeel.

no 332 mevr. L. Edens-Waaksma, Kleibos 41, 6718 HX EDE, tel: 0318-640790. e-mail: andreenlinda@hotmail.com

FO: Familie Waaksma

ADRESWIJZIGINGEN:

no 26 dhr. D.J. de Jager, e-mail: djdejager@wolmail.nl

no 44 dhr. P. Schoorstra, Peelhof 57, 5709 BS HELMOND, tel: 0492-592066.

no 244 mevr. A.C.H. Combs, e-mail: combs@tomaatnet.nl

no 269 dhr. J. de Jager, e-mail: kouwe@chello.nl

no 297 dhr. F. Sijtsma, Noordwijkerhout: e-mail: f.sijtsma@hccnet.nl

BEDANKT:

no 82 dhr. S.A. Visser te Wouterswoude (overl.)

VRAAG

Joseph Berents/Barends, soldaat in het regiment De Schepper I dat in garnizoen lag in Leeuwarden, trouwde in Ferwerd op 2 november 1788 met Rijkje Arents Draaijer. Het gezin woont eerst in Leeuwarden, verdwijnt, maar duikt weer op in Dokkum in 1799. Joseph is dan Baardscheerder en Postbode. Rijkje is baakster. Het gezin heeft 6 kinderen: Agatha, 1790, Johan Wilhelm Bernardus, 1792, beiden geb te L'warden. Johanna, 1799, Gerardus, 1803, Christiaan 1807 en Josephus, 1811, allen geb. te Dokkum. Bij de Volkstelling van 1830 wordt vermeld, dat Joseph geboren zou zijn op 29 februari 1761 te Aalten, Gld. als zoon van Wilhelm Berents en Johanna? Dit blijkt onjuist, omdat in Aalten en omliggende plaatsen, de naam Joseph niet voor kwam, net zo min als de naam, Berents, Baerents of Barends. Op 15 augustus 1837 overlijdt Joseph in Dokkum op 80 lange leeftijd. Dus zou hij geboren moeten zijn in 1757. Ook dit is onjuist. Wie kan mij nadere informatie verschaffen over Joseph, zijn geboorteplaats en geboortedatum? P.G. Barendsz 0527 - 258090

**AFSTAMMINGSREEKS FAMILIE VAN DRIESUM,
nakomelingen van Renger Meints en
Haukjen Sybes. (deel 2)**

Hetty Combs (e-mail: combs@tomaatnet.nl)

-- III --

III-1 Kinderen van Heine Mients Ringersma en Grietje Haebels:

- Jelle Heines Ringersma (geb. 14-01-1813 Dantumadeel Mairie Veenwouden , overl. 09-03-1890 Dantumadeel (62) op de leeftijd van 77 jaar, weduwnaar). Gehuwd 13-05-1838 Dantumadeel (6) x Dirkje Jilles Wiersma (geb. 19-02-1817 Dantumadeel (17), overl. 12-01-1884 Dantumadeel 94) op de leeftijd van 67 jaar, gehuwd). D.v. Jille Siedzes Wiersma en Berber Martens. 2 Kinderen bekend. Volgt IV-1.

III-2 Kinderen van Johannes Hendriks van der Staal en Sijke Sippes de Hoop:

- Tjetje/Tjeerdte Johannes van der Staal (geb. rond 1812, overl. 15-11-1873 Dantumadeel (181) op de leeftijd van 61 jaar, weduwe). Gehuwd 07-01-1838 Dantumadeel x Jan Ritskes Jansma. Uit dit huwelijk zijn zeker 5 kinderen geboren;
- Hendrik Johannes van der Staal (geb. 06-02-1816 Dantumadeel Mairie Dantumawoude (3), overl. 09-11-1829 Dantumadeel (34) op de leeftijd van 13 jaar.

III-3 Kinderen van Sybe Hendriks van der Staal en Sjoukje Durks van der Veen:

- Trijntje Sybes van der Staal (geb. 04-10-1816 Dantumadeel Mairie Dantumawoude (20). Gehuwd 06-10-1839 Dantumadeel (42) x Jacob Ritskes Vellinga. Kinderen onbekend;
- Durk Sybes van der Staal (geb. 07-11-1819 Dantumadeel (60), overl. 01-11-1892 Dantumadeel (192) op de leeftijd van 72 jaar, weduwnaar). Gehuwd 14-05-1843 Dantumadeel (20)x Tjitske Jacobs van Tuinen. Kinderen onbekend;
- Hendrik Sybes van der Staal (geb. 27-10-1822 Dantumadeel (77), overl. 01-12-1891 Dantumadeel (198) op de leeftijd van 69 jaar). Ongehuwd.;
- Sjoukjen Sybes van der Staal (geb. 17-10-1825 Dantumadeel (75), overl. 09-09-1904 Dantumadeel (146) op de leeftijd van 78 jaar, weduwe). Gehuwd 17-05-1849 Dantumadeel (20) x Andries Douwes Posthuma. Kinderen onbekend;
- Antje Sybes van der Staal (geb. 08-12-1828 Dantumadeel (72);

- Houkje Sybes van der Staal (geb. 25-06-1833 Dantumadeel (45), overl. 10-03-1890 Dantumadeel (64) op de leeftijd van 56 jaar). Ongehuwd;
- Wieger Sybes van der Staal (geb. 24-12-1838 Dantumadeel (7), overl. 04-07-1902 Dantumadeel (93) op de leeftijd van 63 jaar, gehuwd). Gehuwd geweest. Kinderen onbekend.

III-4 Kinderen van Jan Pieters de Jong en Sytske Pieters van Driesum:

- Baukje Jans de Jong (geb. 28-04-1814 Dantumadeel Mairie Veenwouden(12);
- Pieter Jans de Jong (geb. 19-11-1818 Dantumadeel (64), overl. 09-04-1883 Dantumadeel(73) op de leeftijd van 64 jaar, gehuwd). Gehuwd x Leentje Harmens Broersma (geb. 25-03-1823 Dantumadeel (22), overl. 25-07-1913 Dantumadeel (94) op de leeftijd van 90 jaar, weduwe). D.v. Harmen Karstes Broersma en Hiltje Pieters Peterson. 5 Kinderen bekend. Volgt IV-2 ;
- Meindert Jans de Jong (geb. 05-05-1821 Dantumadeel (34);
- Haukjen Jans de Jong (geb. 27-03-1825 Dantumadeel(26).

III-5 Kinderen van Renger Pieters van Driesum en Riemke Jans Joustra:

- Pieter Rengers van Driesum (geb. 19-01-1812 Aalzum, OD Mairie Ee (3) overl. 23-02-1843 Dokkum op de leeftijd van 31 jaar). Op 16-jarige leeftijd in 1829 knecht bij landbouwer Jan Ouwes ten Berg te Dantumawoude huis nr. 11. In 1840 Gruttersknecht te Dokkum. Gehuwd 09-08-1840 Dokkum (2) x Catharina Anna van der Werff. D.v. NN van der Werff en Berber van Dijk. 3 Kinderen bekend. Volgt IV-3;
- NB. Catharina Anna van der Werff hertrouwt 01-12-1850 Dokkum (34) x Hendrik Uilkes Keller. Meerdere kinderen in dit huwelijk, n.n.g.
- Tietje Rengers van Driesum (geb. 12-09-1814 Westdongeradeel Mairie Holwerd (49), overl. 06-10-1814 Westdongeradeel Mairie Holwerd (9) op de leeftijd van 26 dagen);
- Jan Rengers van Driesum (geb. 14-03-1817 Westdongeradeel). Gehuwd 15-05-1851 Oostdongeradeel (18) x Haukjen Jans de Jong. Kinderen onbekend.;
- Meindert Rengers van Driesum (geb. 15-10-1824 Oostdongeradeel).

III-6a Kinderen van Jan Dercks de Hoop en Tjitske Pieters van Driesum:

- Saapke Jans de Hoop (geb. 04-12-1817 Wouterswoude, overl.

07-04-1898 Dantumadeel op de leeftijd van 80 jaar). Dienstmeid wonende te Akkerwoude t.t.v. eerste huwelijk, later daglonersche. Gehuwd (1) 19-05-1839 Dantumadeel (23) x Folkert Jans Zuiderbaan (geb. 16-03-1817 Betterwird (WD 40), overl. 15-03-1853 Dantumadeel (11) op de leeftijd van 36 jaar, gehuwd). Dagloner wonende te Akkerwoude. Z.v. Durk Folkerts Zuiderbaan en Eelkjen Hendriks van Schepen. 5 Kinderen bekend. Volgt IV-4a;

Gehuwd(2) 31-01-1856 Dantumadeel x Been Wiegers Dijkman (geb. 13-05-1812 Dantumawoude, overl. 27-05-1856 Dantumadeel (18) op de leeftijd van 44 jaar, gehuwd). Z.v. Wieger Hendriks Dijkman en Tietje Lammerts Dijkman. Kinderen onbekend.

Gehuwd (3) x Bernardus Hendriks Blumers (geb. 28-08-1818 Hardegarijp, overl. 05-03-1902 Dantumadeel (26) op de leeftijd van 83 jaar, weduwnaar). Linnenwever. Z.v. Bernardus Henricus (Hendrik) Blumers (Blömers) en Susanna Bernardus Duif, echtelieden wonende te Veenwouden. 2 Kinderen bekend. Volgt IV-4b;

NB. Bernardus Hendriks Blumers was eerder gehuwd met Antje Tjallings van der Woude. uit dit eerste huwelijk zijn 7 kinderen bekend, n.n.g.

- Durk Jans de Hoop (geb. 04-11-1819 Dantumadeel).Gehuwd x Tjitske Alles Dijk (geb. 1810, overl. 11-05-1889 Dantumadeel (84) op de leeftijd van 84 jaar, weduwe). D.v. Alle Rompts Dijk en Sepkje Lieuwes van Driesum/van der Ploeg. 3 Kinderen bekend. Volgt IV-5.

NB. Tjitske Alles Dijk was eerder gehuwd met Tjibbe Harmens Westerlaan met wie zij ten minste 5 kinderen had, n.n.g.

III-6b Kinderen van Jan Durks Venema en Tjitske Pieters van Driesum:

- Antje Jans Venema (geb. 13-12-1822 Dantumadeel, overl. 12-11-1842 dantumadeel (29) op de leeftijd van 19 jaar). Ongehuwd.

III-7 Kinderen van Jemke Sippes de Hoop en Grietje Pieters van Driesum:

- Sippe Jemkes de Hoop (geb. 31-03-1820 Wouterswoude, overl.12-12-1893 Dantumadeel (201) op de leeftijd van 73 jaar). Gehuwd 12-05-1845 Dantumadeel (18)x Antje Jans de Haan (geb. 1816, overl. 15-11-1899 Dantumadeel (149). D.v. Jan de Haan en Trijntje Postma. 3 Kinderen bekend. Volgt IV-6;

- Pieter Jemkes de Hoop (geb. 14-09-1821 Wouterswoude. overl. 09-11-1883 Optwijzel op de leeftijd van 61 jaar).

Arbeider. Gehuwd 21-04-1849 Achtkarspelen x Betske Ypes Koning (geb. 08-12-1827 Kooten, overl. 29-01-1911 Achtkarspelen op de leeftijd van 83 jaar). Arbeidersche. d.v. Ype Jans Koning en Baukje Annes Feenstra, arbeiders te Kooten. 7 Kinderen bekend. Volgt IV-7;

- Tjettje Jemkes de Hoop (geb. 31-12-1823 Wouterswoude, overl. 02-06-1893 Dantumadeel (93) op de leeftijd van 53 jaar, gehuwd). Gehuwd x Sytse Sakes Ferwerda (geb. 1818, overl. 13-05-1885 Dantumadeel (67) op de leeftijd van 67 jaar, weduwnaar). Z.v. Sake Sytzes Ferwerda en Martje Sytzes Tiggelaar. 1 Kind bekend. Volgt IV-8;

III-8 Kinderen van Popke Roelofs Vriesema en Detje Pieters van Driesum:

- Roelof Popkes Vriesema (geb. 15-10-1819 Dantumadeel (57). Gehuwd 15-06-1856 Dokkum (30) x Augustina Frederika Lodeizen (geb. 02-04-1830 Dokkum (23). D.v. Hendrik Lodeizen en Trijntje Eltjes de Wilde. 7 Kinderen bekend. Volgt IV-9;

- Pieter Popkes Vriesema (geb. 04-04-1822 Dantumadeel (25), overl. 25-05-1823 Dantumadeel (14) op de leeftijd van 1 jaar);

- Pieter Popkes Vriesema (geb. 27-03-1824 Dantumadeel (27), overl. 31-12-1864 Dantumadeel (1) op de leeftijd van 40 jaar, gehuwd). Gehuwd (1) 30-05-1847 Dantumadeel (19) x Baukje Pieters Posthuma (geb. 20-06-1826 Kollumerland (77), overl. 27-07-1860 Dantumadeel (36) op de leeftijd van 34 jaar, gehuwd). D.v. Pieter Andries Posthuma en Ybeltje Lieuwes Boersma. 5 Kinderen bekend. Volgt IV-10a; ;

Gehuwd (2) 27-04-1861 Dantumadeel (13) x Sjoerdtje de Graaf. 3 Kinderen bekend. Volgt IV-10b;

- Grietje Popkes Vriesema (geb. 23-04-1827 Dantumadeel (30), overl. 21-08-1827 Dantumadeel op de leeftijd van 4 maanden);

- Grietje Popkes Vriesema (geb. 25-04-1829 Dantumadeel (42), overl. 15-08-1858 Dantumadeel op de leeftijd van 29 jaar, een maand na de geboorte van haar enige kind). Gehuwd 06-06-1857 Dantumadeel (43) x Folkert Wybes Koopmans (geb. 17-07-1830 Dantumadeel (53), overl. 24-05-1904 Dantumadeel (89) op de leeftijd van 72 jaar, gehuwd). Z.v. Wybe Folkerts Koopmans en Taetske Johannes de Jager. 1 Kind. Volgt IV-11;

NB. Folkert Wybes Koopmans hertrouwt 18-05-1865 Dantumadeel (25) x Watske Watses Buwalda, met wie hij zeker nog 1 kind krijgt, n.n.g.

- Thymen Popkes Vriesema (geb. 05-06-1832 Dantumadeel (40), overl. 14-02-1864 Dantumadeel (8) op de leeftijd van 31 jaar). Ongehuwd.;

NB. Bij geboorte: "Vader in guarnisoen te Bergen Opzoom";

aangegeven door Pieter Hemkes van der Zwaag.

- Ringer Popkes Vriesema (geb. 04-10-1835 Dantumadeel (73). Gehuwd 25-06-1861 Dantumadeel (46) x Hinke Luitjens van der Wal (geb. 23-03-1838 Dantumadeel (30). D.v. Luitjen Gosses van der Wal en Ymkje Lauws van der Wey. 6 Kinderen bekend. Volgt IV-12;
- Meindert Popkes Vriesema (geb. 23-03-1839 Dantumadeel (29), overl. 01-05-1863 Dantumadeel (14) op de leeftijd van 24 jaar). Ongehuwd.

III-9 Kinderen van Ringer Gerrits Bouma en Johanneske Botes Visser:

- Lutske Ringers Bouma (geb. 14-1-1829 Tietjerkstradeel (209), overl. 16-05-1831 Tietjerkstradeel op de leeftijd van 18 maanden);
- Lutske Ringers Bouma (geb. 18-09-1832 Tietjerkstradeel (149).

III-10a Kinderen van Johannes Cornelis van der Schans en Houkjen Gerrits Bouma:

- Antje Johannes van der Schans (geb. 31-08-1816 Bergum);
- Cornelis Johannes van der Schans (geb. 04-06-1818 Bergum).

III-10b Kinderen van Popke Binnes Vriesema en Houkjen Gerrits Bouma:

- Binne Popkes Vriesema (geb.13-09-1823 Tietjerkstradeel (162);
- Geeske Popkes Vriesema (geb. 06-10-1825 Tietjerkstradeel (181), overl. 03-08-1832 Tietjerkstradeel (23) op de leeftijd van 6 jaar);
- Geeltje Popkes Vriesema (geb. 31-01-1828 Tietjerkstradeel (8), overl. 21-02-1909 Tietjerkstradeel (45) op de leeftijd van 81 jaar, weduwe). Gehuwd geweest. Kinderen onbekend.

III-11 Kinderen van Fokke Jacobus Inia en Klaaske Gerrits Bouma:

- Jacobus Fokkes Inia (geb. 19-04-1815 Hardegaryp);
- Gerrit Fokkes Inia (geb. 20-01-1817 Hardegaryp).

III-12 Kinderen van Sake Klazes Visser en Grietje Gerrits Bouma:

- Rinske Sakes Visser (geb. 12-04-1829 Tietjerkstradeel (80), overl. 12-12-1916 Tietjerkstradeel (190) op de leeftijd van 87 jaar, weduwe). Gehuwd geweest. Kinderen onbekend;
- Gerrit Sakes Visser (geb. 18-02-1829 Tietjerkstradeel (37);
- Klaas Sakes Visser (geb. 15-03-1836 Tietjerkstradeel (61),

overl. 05-06-1915 Tietjerkstradeel (92) op de leeftijd van 75 jaar, gehuwd). gehuwd geweest. Kinderen onbekend;
- Geeske Klazes Visser (geb. 09-08-1839 Tietjerkstradeel (174), overl. 17-07-1924 Tietjerkstradeel (112) op de leeftijd van 84 jaar, weduwe). Gehuwd geweest. Kinderen onbekend;
- Ringer Klazes Visser (geb. r. 1844, overl. 16-05-1916 Tietjerkstradeel (81) op de leeftijd van 72 jaar, gehuwd). Gehuwd geweest. Kinderen onbekend.

-- IV --

IV-1 Kinderen van Jelle Heines Ringersma en Dirkje Jilles Wiersma;

- Berber Jelles Ringersma (geb. 21-02-1839 Dantumadeel (14), overl. 07-05-1906 Dantumadeel (69) op de leeftijd van 67 jaar, weduwe). Gehuwd 14-05-1863 Dantumadeel (35) x Lieuwe Wybes Veenstra (geb. 27-11-1827 Kollumerland (92). Z.v. Wybe Eelkes Veenstra en Maaïke Alberts Postma. 3 Kinderen bekend. Volgt V-1;
- Grietje Jelles Ringersma (geb. 26-05-1842 Dantumadeel (49), overl. 28-09-1924 Dantumadeel (131) op de leeftijd van 82 jaar, weduwe). Gehuwd 16-05-1867 Dantumadeel (18) x Jan Harkes Hoekstra (geb. 04-04-1839 Kollumerland (56). Z.v. Harke Hoekstra en Detje Westra. 3 Kinderen bekend. Volgt V-2.

IV-2 Kinderen van Pieter Jans de Jong en Leentje Harmens Broersma:

- Jan Pieters de Jong (geb. 06-01-1849 Dantumadeel (5), overl. 08-04-1922 Dantumadeel (71) op de leeftijd van 73 jaar, weduwnaar). Gehuwd 18-05-1882 Dantumadeel (30) x Akke Brants Zijlstra (geb. 09-07-1853 Dantumadeel (58), overl. 16-08-1913 Dantumadeel (101) op de leeftijd van 60 jaar, gehuwd). d.v. Brant Alles Zijlstra en Ymkje Tjallings Dantuma. 4 Kinderen bekend. Volgt V-3;
- Hiltje Pieters de Jong (geb. 15-12-1850 Dantumadeel (104), overl. na 1925). Gehuwd 14-10-1875 Dantumadeel (73) x Aant Wybes Damstra (geb. 09-04-1849 Dantumadeel (41), overl. 03-06-1925 Dantumadeel (70) op de leeftijd van 76 jaar, gehuwd). Z.v. Wybe Geerts Damstra en Antje Aants Napjus. 4 Kinderen bekend. Volgt V-4;
- Sytske Pieters de Jong (geb. 13-03-1856 Dantumadeel (25), overl. 26-08-1932 Dantumadeel (111) op de leeftijd van 76 jaar). Ongehuwd.;
- Janke Pieters de Jong (geb. 15-01-1860 Dantumadeel (6). Gehuwd x Johannes van der Schaaf ?? Zo ja, 1 kind bekend.

Volgt V-5;

- Meindert Pieters de Jong (geb. 02-05-1865 Dantumadeel (110). Gehuwd 19-05-1892 Dantumadeel x Geertje Pieters Kramer (geb. 21-03-1866 Dantumadeel (70). D.v. Pieter Rinderts Kramer en Antje Tjeerds Obma. 5 Kinderen bekend. Volgt V-6;

IV-3 Kinderen van Pieter Rengers van Driesum en Catharina Anna van der Werff:

- Berber Pieters van Driesum (geb. 15-07-1841 Dokkum (34);
- Pieter Pieters van Driesum (geb. 11-06-1843 Dokkum (26). Arbeider en schipper. Gehuwd 07-02-1867 Ternaard WD x Baukje Johannes Dijkstra (geb.18-02-1847 St. Jacobiparochie, overl.?) Dagloonersche. D.v. Johannes Tjipkes Dijkstra en Eelkje Hendriks de Jong, dagloners. 9 Kinderen bekend. Volgt V-7;

IV-4a Kinderen van Folkert Dirks Zuiderbaan en Saapke Jans de Hoop:

- Tjitske Folkerts Zuiderbaan (geb. 15-10-1840 Dantumadeel (80), overl. 20-09-1915 Kollumerland (95) op de leeftijd van 74 jaar, gehuwd). Gehuwd 09-05-1867 Dantumadeel (21) x Louw Cats (geb. rond 1840, overl. 24-12-1899 Kollumerland (129) op de leeftijd van 59 jaar, geh.). 4 Kinderen bekend. Volgt V-8;
- Eelkje Folkerts Zuiderbaan (geb. 13-10-1842 Dantumadeel (92), overl. 19-06-1924 Dantumadeel (50) op de leeftijd van 81 jaar, gehuwd). Gehuwd 26-09-1868 Dantumadeel (42) x Miente van Straten (geb. rond 1843, overl. 22-04-1934 Dantumadeel (30) op de leeftijd van 91 jaar, weduwnaar). Z.v. Foeke Johannes van Straten en Kunje Mients Stienstra. 8 Kinderen bekend. Volgt V-9;
- Jitske Folkerts Zuiderbaan (geb. 19-02-1845 Dantumadeel (23).;
- Dirk Folkerts Zuiderbaan (geb. 02-04-1848 Dantumadeel (24), overl. 18-02-1928 Dantumadeel (20) op de leeftijd van 79 jaar, gehuwd). Gehuwd (1) 11-05-1871 Dantumadeel (12) x Agnis Everts Stuivenwold (geb. 21-12-1849 Achtkarspelen (127), overl. voor 06-05-1876). D.v. Evert Stuivenwold en Wytse Jans Broersma.. 2 Kinderen bekend. Volgt V-10a;
Gehuwd (2) 06-05-1876 Dantumadeel (14) x Rinske Egberts Ludema (geb. 27-11-1848 Dantumadeel (88). D.v. Egbert Cornelis Ludema en Maria Sapes Elzinga. 14 Kinderen bekend. Volgt V-10b;
- Rinske Folkerts Zuiderbaan (geb. 18-07-1851 Dantumadeel (66).Gehuwd (1) 11-05-1871 Dantumadeel (13) x Hendricus Taekes Schoffelmeer (geb. 11-09-1848 Dantumadeel (69), overl. 14-02-1875 Dantumadeel (30) op de leeftijd van 26 jaar,

gehuwd). Z.v. Taeke Christiaans Schoffelmeer en Maria Berbera Elisabeth Huwing. Geen kinderen;
Gehuwd (2) 26-08-1876 Dantumadeel (72) x Everardus Hendricus Sleiver (geb. 02-01-1852 Dantumadeel (1). Z.v. Hendricus Sleiver en Johanna Stuivenfolt. 7 Kinderen bekend. Volgt V-11;

IV-4b Kinderen van Bernardus Hendriks Blumers en Saapke Jans de Hoop:

- Elisabeth Bernardus Blumers (geb. 10-06-1857 Murmerwoude DA (53), overl. 25-01-1942 Dantumadeel (15) op de leeftijd van 84 jaar, weduwe). Gehuwd 11-05-1878 Dantumadeel (11) x Folkert Stuivenwold. Kinderen onbekend.;

- Jantje Bernardus Blumers (geb. 08-09-1860 Murmerwoude DA (110). Gehuwd 15-05-1879 Dantumadeel x Gerhardus Berends Pijper (geb. 09-02-1850 Hantum, overl. 02-11-1925 Murmerwoude op de leeftijd van 75 jaar). Arbeider. Z.v. Bernardus Henricus Theodorus Pijper en Klara Johannes Holman, linnenwevers wonende te Rinsumageest. 6 Kinderen bekend. Volgt V-12;

IV-5 Kinderen van Durk Jans de Hoop en Tjitske Alles Dijk:

- Sepkje Durks de Hoop (geb. 24-02-1846 Dantumadeel (20), overl. 08-05-1879 Dantumadeel (69) op de leeftijd van 33 jaar, gehuwd). Gehuwd x Wybe Pieters Geertsma. 5 Kinderen bekend. Volgt V-13;

- Tjitske Durks de Hoop (geb. 27-08-1848 Dantumadeel (63). Gehuwd x Geert Pieters Geertsma. 2 Kinderen. Volgt V-14;

- Saapke Durks de Hoop (geb. 16-02-1852 Dantumadeel (21).

IV-6 Kinderen van Sippe Jemkes de Hoop en Antje Jans de Haan:

- Grietje Sippes de Hoop (geb. 08-12-1845 Dantumadeel (112). Gehuwd 18-05-1871 Dantumadeel (33) x Gerrit Jan van de Snel. Kinderen onbekend.;

- Trijntje Sippes de Hoop (geb. 08-02-1850 Dantumadeel (9);

- Jemke Sippes de Hoop (geb. 16-03-1854 Dantumadeel (28). Gehuwd 15-05-1879 Dantumadeel (23) x Antje Mients van der Schaaf 926-04-1851 Kollumerland (59), overl. 12-10-1926 Kollumerland. (Aangifte: Dantumadeel (131) op de leeftijd van 75 jaar, weduwe). D.v. Mient Johannes van der Schaaf en Sjoukje Harkes Hoekstra. 7 Kinderen bekend. Volgt V-15;

(Slot volgt)

AFSTAMMINGSREEKS KEEGSTRA / KEEKSTRA

G. Helder (gerhel@hetnet.nl)

-- A-I --

GERRIT HESSELS KEEGSTRA, geboren rond 1615. Zijn zoon bij een onbekende vrouw:

1 HESSEL, geboren rond 1640, volgt onder A-II.

Gerrit is getrouwd te Hantumhuizen op 20 november 1653 voor de kerk (2) met GRIET TJEPKES, geboren te Lioessens.

Uit dit huwelijk:

2 TJEPEKE, geboren 1657, gedoopt Hantumhuizen 4 augustus 1662.

-- A-II -

HESSEL GERRITS KEEGSTRA, geboren rond 1640, zoon van A-I. Hessel is getrouwd op 9 december 1660 voor de kerk (1) met ANTJE METSKES, geboren te Hantum rond 1642. Antje is eerder getrouwd rond 1658 voor de kerk met JAN JACKLES.

Hessel is getrouwd Hantum 16 juni 1667 voor de kerk (2) met INSKE BOUWES, geboren Wierum 1645, d.v. BOUWE CLAESSENS.

Uit dit huwelijk:

1 GERRIT, gedoopt te Hantum op 9 juli 1673, volgt onder B.

2 TJEETSKE, gedoopt te Hantum op 21 februari 1675.

3 ANTJE, gedoopt te Hantum op 21 februari 1675, overleden op 6 maart 1675.

4 GERRIT, gedoopt te Hantum op 24 mei 1676, volgt onder C.

Hessel is getrouwd 5-1-1679 voor de kerk (3) met SJOEKJE SIPKES, geboren te Hantum rond 1648, overleden op 3 mei 1679.

Hessel is getrouwd te Hantumhuizen op 25 april 1680 voor de kerk (4) met ANTJE RINSES, geboren te Ternaard rond 1665.

Uit dit huwelijk:

5 GERRIT, gedoopt te Hantumhuizen op 11 januari 1680, overleden op 22 januari 1680.

6 GERRIT, gedoopt te Hantumhuizen op 10 december 1682, overleden op 2 januari 1683.

7 RENSE, ged. Hantumhuizen 6 april 1684, volgt onder A-III.

8 GERRIT, ged. Hantumhuizen 12 december 1686, volgt D-I.

9 TETE, gedoopt te Hantumhuizen op 20 maart 1689.

10 YNSKE, gedoopt te Hantumhuizen op 8 november 1691.

11 TRIJNTJE, gedoopt te Hantumhuizen op 2 april 1693.

12 PYTER, gedoopt op 18 september 1695.

13 ANTJE, gedoopt te Hantumhuizen op 1 januari 1698.

14 KLAAS, gedoopt te Hantumhuizen op 22 februari 1705.

-- A-III --

RENSE HESSELS KEEGSTRA, gedoopt te Hantumhuizen op 6 april 1684, zoon van A-II. Rense is getrouwd te Hantumhuizen op 13 november 1712 voor de kerk met MAAYKE JANS. Uit dit huwelijk:
1 PYTER, gedoopt te Hantumhuizen op 27 augustus 1713.
2 PYTER, ged. Hantumhuizen 11 augustus 1715, volgt A-IV-a.
3 TEUNIS, ge. Hantumh 7 maart 1717, volgt onder A-IV-b.
4 HESSEL, ged. Hantumhuizen 7 mei 1719, volgt onder A-IV-c.
5 TRIJNTJE, gedoopt te Hantumhuizen op 12 oktober 1721.
6 JETTIE, gedoopt te Hantumhuizen op 1 juni 1727.

-- A-IV-a --

PYTER RINSES KEEGSTRA, gedoopt te Hantumhuizen op 11 augustus 1715, zoon van A-III. Pyter is getrouwd te Hantumhuizen op 20 mei 1742 voor de kerk met ANTJE KEIMPES. Uit dit huwelijk:
1 RINSE, gedoopt te Hantumhuizen op 10 februari 1743.
2 HEILTJE, gedoopt te Hantumhuizen op 10 oktober 1745.
3 KEIMPE, gedoopt te Hantumhuizen op 15 april 1748.
4 MAAYKE, gedoopt te Bornwerd op 31 augustus 1750.

-- A-IV-b --

TEUNIS RINSES KEEGSTRA, ged. Hantum 7-3-1717, zoon van A-III. Teunis is getrouwd te Hantumhuizen op 28 mei 1752 voor de kerk met SYTZKE RIENKS, geboren rond 1730. Uit dit huwelijk:
1 DIEUKE, gedoopt te Hantumhuizen op 15 juli 1753.
2 RINSE, ged. Bornwerd op 3 maart 1755, volgt onder A-V-a.
3 MAAYKE, gedoopt te Bornwerd op 1 mei 1757.
4 RIENK, gedoopt te Bornwerd op 10 juni 1759.

-- A-V-a --

RINSE TEUNIS, ged. Bornwerd op 3 maart 1755, zoon van A-IV-b. Rinse was gehuwd met KLAASKE GERLOFS. Uit dit huwelijk:
1 SIETSKE, geboren te Bornwerd op 22 september 1809, gedoopt aldaar op 29 oktober 1809.

-- A-IV-c --

HESSEL RINSES KEEGSTRA, gedoopt te Hantumhuizen op 7 mei 1719, zoon van A-III. In de reëelkohieren Westdongeradeel van 1746 komt Hessel Rinses nog niet voor. In 1747 wel en dan huurt hij de volgende stukken land:
Van Claas Rienks, 17 pdm, de nummers 14,15,en 30.
Van Namen Rienks, 17,5 pdm, de nrs. 13 en 14.
Van fiscaal Schrader, 9,5 pdm, de nrs. 14 en 52.
Van H.H. Schrader, 11 pdm, nr. 39.
Van A.H.Schraders wed, 2,5 pdm, nr. 65.
Van Jelle Sijbes wed.en Van Gerben Tijssen wed. 59 pdm, nr.

12, met huis.

Totaal 116,5 pdm, ongeveer 30 ha.

In het Quotisatieboek van Westdongeradeel van 1749 staat:

"Een boer, gemeen in staat" 6 personen boven 12 jaar en 2 beneden 12 jaar.

Hessel is getrouwd rond 1745 voor de kerk met ANTJE KLAZES.

Uit dit huwelijk:

- 1 GRIETJE, ged. Wierum op 11-12-1746, volgt onder A-V-b.
- 2 MAAIKE, gedoopt op 24 november 1748.
- 3 GEERTJE, gedoopt te Wierum op 26 september 1751.
- 4 GEERTJE, ged. Wierum op 20 mei 1753, volgt onder A-V-c.
- 5 TRIJNTJE, gedoopt te Wierum op 5 oktober 1755, overleden op 2 december 1824. Trijntje was gehuwd met KORNELIS RITSKES, geboren te Ternaard.
- 6 RINSE, ged. Wierum op 23 april 1758, volgt onder A-V-d.
- 7 CLAASKE, ged. Wierum op 14 juni 1761, volgt onder A-V-e.
- 8 KLAAS, gedoopt te Wierum op 1 juli 1764, volgt onder A-V-f.
- 9 SJOUKJE, gedoopt te Wierum op 14 december 1766.

-- A-V-b --

GRIETJE HESSELS KEEGSTRA, gedoopt te Wierum op 11 december 1746, dochter van A-IV-c.

Grietje is getrouwd rond 1768 voor de kerk met FEDDE RUURDS, gedoopt te Wierum op 23 maart 1743, overleden aldaar op 12 maart 1814, zoon van RUURD FEDDES en GEPKE PYTTERS.

Fedde is later getrouwd op 8 september 1805, getrouwd te Hiaure voor de kerk met HITTJE ABES, geboren in het jaar 1754, overleden te Wierum op 29 december 1824, dochter van ABE FREERKS en HEILTJE JOHANNES.

Uit dit huwelijk:

- 1 GEPKE, ged. Wierum op 3 september 1769, volgt onder A-VI-a.
- 2 HESSEL, geboren te Wierum op 14 oktober 1773, gedoopt aldaar op 7 november 1773, volgt onder A-VI-b.
- 3 ANTJE, geb. Wierum 20 februari 1777, ged. aldaar 2-3-1777.
- 4 SJOUKJE, geb. Wierum 5-9-1779, ged. aldaar 19-9-1779.
- 5 RUURD, geboren te Wierum op 11 maart 1782, gedoopt aldaar op 21 april 1782, volgt onder A-VI-c.
- 6 MAAIKE, geboren te Wierum op 10 januari 1785, gedoopt aldaar op 13 februari 1785, volgt onder A-VI-d.
- 7 MARIA-GRIETJE, geboren te Wierum op 23 januari 1788, gedoopt aldaar op 2 maart 1788, volgt onder A-VI-e.
- 8 PIETER, geboren op 6 september 1798, gedoopt te Wierum.

-- A-VI-a --

GEPKE FEDDES KEEGSTRA, gedoopt te Wierum op 3 september 1769, overleden aldaar op 12 december 1832, dochter van A-V-b.

Gepke is getrouwd te Wierum op 16 mei 1790 voor de kerk met PIETER ANNES KEEGSTRA, geboren rond 1768, overleden te Wierum op 30 oktober 1820. Uit dit huwelijk:

- 1 ANNE, geb. Wierum 20-2-1791, ged. aldaar 20 maart 1791
- 2 FEDDE, geboren te Wierum op 14 maart 1792, gedoopt aldaar op 22 april 1792, volgt onder A-VII-a.
- 3 ANNE, geboren te Wierum op 15 januari 1795, gedoopt aldaar op 1 maart 1795, volgt onder A-VII-b.
- 4 PYTTER, geboren te Wierum op 6 september 1798, gedoopt aldaar op 21 oktober 1798, volgt onder A-VII-c.
- 5 DIRK, geboren te Wierum op 10 augustus 1802, gedoopt aldaar op 19 september 1802, volgt onder A-VII-d.
- 6 HESSEL, geb. Wierum 14 april 1807, ged. aldaar 17 mei 1807.

-- A-VII-a --

FEDDE PIETERS KEEGSTRA, geboren te Wierum op 14 maart 1792, gedoopt aldaar op 22 april 1792, overleden op 9 maart 1879, zoon van A-VI-a. Fedde is getrouwd te O.O.D. op 7 december 1819 met AALTJE TJERKS DE JONG, geboren te Nes [W.D.] op 5 december 1785, gedoopt op 25 december 1785, dochter van TJERK AGES DE JONG en AFKE RUURDS. Uit dit huwelijk:

- 1 GEPKE, geb. Metslawier 27 maart 1821, volgt onder A-VIII-a.
- 2 AAFKE, geb. Metslawier 9 augustus 1823 overl. 11 juni 1879.

-- A-VIII-a --

GEPKE FEDES KEEGSTRA, geboren te Metslawier op 27 maart 1821, overleden te Westdongeradeel op 16 december 1900, dochter van A-VII-a. Gepke is getrouwd te Westdongeradeel op 20 mei 1848 met haar neef PIETER ANNES KEEGSTRA, geboren te Wierum op 30 oktober 1820, overleden op 14 mei 1900, zoon van A-VII-b. Uit dit huwelijk:

- 1 ANNE, geboren op 6 maart 1854, volgt onder A-IX-a.
- 2 FEDDE, geboren op 3 september 1856.
- 3 ANTJE, geboren op 17 maart 1862.

-- A-IX-a --

ANNE PIETERS KEEGSTRA, geboren op 6 maart 1854, overleden te Dokkum op 12 mei 1934, zoon van A-VIII-a. Anne is getrouwd rond 1878 met SYBRIGJE ANNES HANNEMA, geboren rond 1855. Uit dit huwelijk:

- 1 AUKJE, geboren te Wetzens op 10 april 1878. Aukje is getrouwd te Westdongeradeel op 21 mei 1903 met YME BRUNIA, geboren te Nes rond 1885, zoon van WILLEM KORNELIS BRUNIA en ANTJE YMES BERGMANS.
- 2 GEPKE, geb. Wierum 2 november 1880, overl. 7 november 1880.

- 3 GEPKE, geboren te Wierum op 11 april 1885. Gepke is getrouwd op 2 juli 1914 met JAN BERGMANS, geboren rond 1880.
 4 ANTJE, geboren te Wierum op 9 februari 1887.
 5 PIETER, geboren te Wierum op 24 juni 1889.
 6 ANNE, geboren te Wierum op 13 augustus 1890.
 7 TRIJNTJE, geboren te Wierum op 30 juni 1892.

-- A-VII-b --

ANNE PIETERS KEEGSTRA, geboren te Wierum op 15 januari 1795, gedoopt aldaar op 1 maart 1795, overleden op 4 september 1869, zoon van A-VI-a. Anne is getrouwd te W.D. op 15 juni 1819 met ANTJE WIJBRENS POUTSMA, geboren te Wierum op 24 februari 1794, gedoopt aldaar op 30 maart 1794, overleden voor 1869, dochter van WIJBREN TJEKES POUTSMA en TRIJNTJE THIJSSSENS. Uit dit huwelijk:

- 1 PIETER, geboren te Wierum op 30 oktober 1820, overleden op 14 mei 1900. Pieter is getrouwd te Westdongeradeel op 20 mei 1848 met zijn nicht GEPKE FEDDES KEEGSTRA, geb. Metslawier op 27 maart 1821, volgt onder A-VIII-a.
 2 TRIJNTJE, geboren te Wierum op 5 februari 1823, overleden 21 januari 1853. Trijntje is getrouwd WED 8 juni 1848 met BINNE POPKES VRIESEMA, geb. Bergum in 1824, zoon van PIETER BINNES VRIESEMA en HAIKJE GERRITS BOUMA.
 3 WIJBREN, geb. Wierum 10-2-1826, overl. aldaar 23-4-1828.
 4 GEPKE, geb. Wierum 16 december 1827, volgt onder A-VIII-b.
 5 HESKE, geboren te Wierum op 29 augustus 1829, overleden aldaar op 31 augustus 1829.

-- A-VIII-b --

GEPKE ANNES KEEGSTRA, geboren te Wierum op 16 december 1827, overleden 29 juni 1863, dochter van A-VII-b. Gepke is getrouwd te WED 6 mei 1852 met JAN SIMONS JAARSMA, geboren te Ternaard in het jaar 1830, zoon van SIMON OEGES JAARSMA en DIEUKE GOSSES DE BOER. Uit dit huwelijk:

- 1 DOODGEBOREN ZOON, geboren op 7 april 1854.
 2 DOODGEBOREN DOCHTER, geboren op 31 maart 1855.

-- A-VII-c --

PYTTER PIETERS KEEGSTRA, geboren te Wierum op 6 september 1798, gedoopt aldaar op 21 oktober 1798, overleden op 28 april 1868, zoon van A-VI-a. Pytter is getrouwd te O.O.D. op 17 december 1824 met RINSKE GERRITS SINIA, geboren te Lioessens op 18 oktober 1797, dochter van GERRIT RENSES SINIA en ANTJE SJOLLES. Uit dit huwelijk:

- 1 ANTJE, geb. Morra 10 november 1825, volgt onder A-VIII-c.
 2 PIETER, geboren te Niawier op 8 mei 1828, overleden te

- Aalsum op 27 februari 1890. Pieter was ongehuwd.
- 3 GEPKE, geboren te Niawier op 17 december 1830, overleden op 22 juni 1901. Gepke is getrouwd te Westdongeradeel op 24 april 1856 met DOUWE AUKES BOSCH, geboren te Nes rond 1818, zoon van AUKE DOUWES BOSCH en JELTJE LUTZENS DE JONG. Douwe is eerder getrouwd op 29 mei 1845 met SYTSKE SIMONS FABER, geb. rond 1819, overl. voor 1856.
- 4 GERRIT, geboren op 8 september 1832, volgt onder E.
- 5 ELIZABETH, geboren te Niawier op 4 april 1835, overleden op 19 februari 1908. Elizabeth is getrouwd te Westdongeradeel op 16 mei 1863 met LAMMERT GERBENS MIEDEMA, geboren te Stiens in het jaar 1831, zoon van GERBEN LAMMERTS MIEDEMA en BAUKJE GOSES HIEMSTRA. Lammert is eerder getrouwd rond 1858 met ANTJE PIETERS BOSCH, geboren rond 1831.
- 6 YTJE, geb. Betterwerd op 3 juli 1838, volgt onder A-VIII-d.
- 7 FETTJE, geb. Betterwerd 11-10-1841, overl. ald. 15-12-1841.

-- A-VIII-c --

- ANTJE PIETERS KEEGSTRA**, geboren te Morra op 10 november 1825, overleden te Aalsum op 4 februari 1890, dochter van A-VII-c. Antje is getrouwd te O.O.D. op 19 juni 1846 met PIETER CORNELIS WIJNGAARDEN. Uit dit huwelijk:
- 1 GERTJE, geboren op 17 mei 1855.
- 2 GEERT, geboren op 17 januari 1860.

-- A-VIII-d --

- YTJE PIETERS KEEGSTRA**, geboren te Betterwerd op 3 juli 1838, overleden op 26 juli 1919, dochter van A-VII-c. Ytje is getrouwd te Westdongeradeel op 13 mei 1869 met ALLE DE JONG, geboren te Jislum in het jaar 1837, zoon van KLAAS WYTZES DE JONG en TRIJNTJE ALLES AKKERMAN. Uit dit huwelijk:
- 1 TRIJNTJE, geboren te Raard op 12 mei 1870.

-- A-VII-d --

- DIRK PIETERS KEEGSTRA**, geboren te Wierum op 10 augustus 1802, gedoopt aldaar op 19 september 1802, overleden aldaar op 24 april 1839, zoon van A-VI-a. Dirk is getrouwd te W.D. op 24 mei 1833 met AALTJE DOUWES LELIA, geboren te Ternaard in het jaar 1807, overleden voor 1839, dochter van DOUWE WIJBES LELIA en IJBELTJE PIETERS BANGA. Uit dit huwelijk:
- 1 AALTJE, geb. Ternaard 26-5-1834, overl. ald. 27 april 1847.

(De rest van deze uitvoerige, 59 bladzijden tellende, kwartierstaat is te vinden op onze homepage, red.)

JAN GOSLINGS (1698-1771), SCHOOLMEESTER EN DORPSRECHTER VAN EE

Henk Goslings (j.goslings@oprit.rug.nl)

Op het verzoek eens een artikel voor De Sneuper te schrijven dacht ik, gezien mijn buitenlandse werkzaamheden, voorlopig moeilijk toe te komen. Jan Goslings is voornamelijk bekend van het feit dat hij onderwijs gaf aan Foeke Sjoerds maar als onderdeel van mijn genealogisch onderzoek is van hem een veel breder beeld te schetsen. Ook hebben een aantal sneupers Jan Goslings in hun kwartieren, ondermeer via de families Siccama, Donga, Meidertsma, Sytsma en Douma of zijn in de zijlijnen met zijn nazaten verwant. Het leek mij dan ook toch een goed idee de gegevens van Jan Goslings via De Sneuper in een bredere kring toegankelijk te maken. Het geeft daarbij ook een aanvulling op eerdere publicaties met betrekking tot de historie van Ee en Oostdongeradeel. Onderstaande is een excerpt uit de genealogie Goslings, die alleen als vooruitgave beschikbaar is op een klein aantal bibliotheken en archieven (ondermeer in Dokkum).

Jan Goslings wordt gedoopt in Anjum 16.01.1698, zoon van Gosling Jans, schoolmeester in respectievelijk Aalsum, Metslawier en Anjum, en Femke Antonides en is overleden Ee 20.05.1771. Hij huwt Ee 29.05.1718 Trijntje Eelses Siccama, dochter van Eelse Jacobs Siccama en Dirtsen Jans, gedoopt Ee 27.11.1698, overleden Ee 25.04.1724. Huwt (2) Ee 06.05.1725 Trijntje Minnes Donga, dochter van Minne Sybes Donga, herbergier Dokkum, en Swaantje Wessels, gedoopt Dokkum 05.10.1704, overleden Ee 21.12.1781. Er zijn twee dochters uit het eerste huwelijk (waaruit enige staken Siccama) en negen kinderen uit het tweede huwelijk, allen geboren in Ee. Voor verdere details wordt verwezen naar de genealogie Goslings.

Jan volgt in 1717 zijn grootvader op als schoolmeester en dorpsrechter van Ee en blijft in deze functies tot in 1758 zijn zoon Jan hem weer opvolgt. Zijn bekendste leerling is Foeke Sjoerds (1713-1770), later schoolmeester en dorpsrechter van Nijkerk, en schrijver van een aantal boeken over de geschiedenis van Friesland. Jan is tevens dorpsrechter van Jouswier (bij doop Minne 1729) en van een aantal ontvangers- (floreen/specie belastingen) en collecteurs-ambten

(reëel/personele belastingen). Zo is hij ontvanger van Jouswier vanaf 1717, collecteur Jouswier o.a. 1745, ontvanger Engwierum vanaf tenminste 1725, collecteur Engwierum o.a. 1745 en collecteur van Ee vanaf 1717. Een overzicht van de ambten in 1745 geeft ook onderstaande borgstelling uit het decreetboek van Oostdongeradeel:

Swaantie Wessels Wed. Wijl: Minne Sijbes Donga te Doccum verclaer mij te stellen als ware borge voor mijn schoonzoon Jan Goslings, Primo als ontvanger der florenen, specien Dijcksflorenen dorpdeels en rijks-anlagen, ja voor alles wat hij in qualt. als ontvanger van Engwierum en Jouswier moge ontvangen, secundo als collecteur der reëele en personele goedschattinge der beide dorpen, Tertio als collecteur van 't Gemael, Beestiaal, Turf en Brandhout, schoenen en muilen van 't dorpe Ee.

get: Swaantie Wessels Mr.J.Goslings

In 1747 is Jan betrokken bij de strijd voor de samenstelling van de twee drietallen voor de verkiezing tot bijzitter (mederechter) van Oostdongeradeel. In 1750 komt hij voor in het drietal dat de dorpen gekozen hebben als voordracht aan de grietman. De grietman Van Haersma verkiest hem wel maar er waren alweer protesten lopende tegen het drietal, als onderdeel van de machtstrijd tussen Van Haersma en de secretaris Bergsma. De in 1747 verkozen Jacob Ypes uit het Bergsma-kamp heeft in de aanloop voor de 1747 verkiezingen al een handtekeningactie gevoerd tegen Jan waarin wordt gesteld dat hij het schoolmeesterambt zou verwaarlozen en zijn kinderen vaak zou laten waarnemen. Hetzelfde stuk wordt in 1750 opnieuw gebruikt met de implicatie dat hij het te druk heeft met zijn andere functies om bijzitter te kunnen worden. Ook zijn er dan beschuldigingen dat Jan de herbergier van Nieuwe Zijlen zou hebben gedwongen een nadelige verklaring te ondertekenen tegen een van de ondertekenaars van het belastende stuk van Jacob Ypes, de predikant Revius. Jan weerspreekt al deze beschuldigingen en Gedeputeerde Staten, waar de zaak is voorgelegd, verklaren de beschuldigingen als ongegrond maar het driemanschap is toch niet volgens de reglementen samengesteld wegens de familierelaties van een van de andere kandidaten en er moeten nieuwe verkiezingen komen. Zelfs de stadhouder bemoeit zich persoonlijk met deze zaak en benadrukt de juiste samenstelling van de drietallen. De grietman Van Haersma overlijdt in 1757 en bij het vrijkomen van een bijzittersplaats in 1760 wordt Jan

uiteindelijk wel gekozen. Ook toen waren er weer verkiezingsmoeilijkheden als de dorpen zes tegen zes verdeeld waren en er bij het beslissende dertiende dorp een onregelmatigheid zou zijn. In de Skiednis fan Eastdongeradiel neemt S.Zijlstra bovenstaande beschuldigingen zonder enige discussie over en plaatst ze niet in de juiste context van de verkiezingen en machtsstrijd tussen Van Haersma en Bergsma, zonder zich daarbij te realiseren dat in 1747 Jan al 30 jaar schoolmeester is. Dat zijn kinderen mogelijk af en toe hebben waargenomen is op zichzelf niet onaannemelijk, al de andere functies die Jan toen uitoefende daarbij mede overwegende. Het curriculum is niet al te uitgebreid en zowel zijn oudste zoon Gosling, vanaf 1746 schoolmeester in Dokkum, als zijn jongere zoon Jan, in 1747 als 14-jarige, maar later zelf ook schoolmeester in Ee, kunnen zonder veel problemen als invallers hebben gefungeerd.

De verstandhoudingen tussen Jacob Ypes en Jan Goslings zullen toch ook weer zijn genormaliseerd daar in 1755 Jan's zoon Sybe (0409) trouwt met een dochter van Jacob Ypes.

Dat het Jan financieel goed vergaat, toont de regelmatige aankoop van onroerend goed. Hij wordt dan ook regelmatig in de belastingkohieren en rechtelijke archieven genoemd. Bij de Quotisatie, de nieuwe welstandsbelasting in 1749, behoort hij met een aanslag van 81 cgl. tot de hoogst aangeslagenen der grietenij, samen met de grietman van Haersma (202 cgl.), de secretaris Bergsma (96 cgl.) en de bijzitters Sake Botma (110 cgl.), Albert Douwes (82 cgl.) en Jacob Ypes (75 cgl.). In 1669 bezit hij 63 pondt. bij diverse 'plaatsen' in Ee, waaronder ook zijn huis en hornleger, de stemdragende plaats nr. 6. Daarnaast ook nog 49 pondt. op de 'losse' en 'ingedijkte landen' alle onder Ee. In Ee is hij dan ook nog eigenaar van vijf huizen, nr.2 in eigen gebruik terwijl de rest wordt verhuurd. Onder Engwierum en Metslawier wordt hij tenslotte als eigenaar van een klein aantal pondt. genoemd. Ook wordt hij omstreeks 1755 vermeld als medebezitter van een huis in Dokkum, Legeweg 39, (Reëel 420). Dit is vlak naast het huis met jeneverstokerij dat zijn kleinzoon Oege in 1779 koopt. Het is niet duidelijk waarvoor Jan het huis in Dokkum heeft gebruikt, zijn zoon Gosling is er dan wel al schoolmeester, en mogelijk staat het in verband met zijn groeiende invloed in het grietenijbestuur.

Het museum het Admiraliteitshuis in Dokkum heeft omstreeks 1970 uit het legaat Douma een zilveren roomkom (ca. 1750) in bezit verkregen waarop de initialen I.G. en T.M.D. zijn

gegraveerd. Het betreft hier vrijwel zeker vroeger bezit van Jan Goslings en Trijntje Minnes Donga, waarschijnlijk vererft via hun kleindochter Tetje Jans Donga en via haar kinderen bij de Douma's beland die nog vele generaties in Ee zijn blijven wonen.

Het bezit van de stemdragende plaats en het oorspronkelijk daaruit voortkomende recht tot uitoefening van het rechters-ambt geven hem in die zin recht op het voeren van de Friesche adelaar in het wapen. Dit eigenerfde recht is later echter minder duidelijk geworden en heeft de halve Friesche adelaar tot een meer algemeen wapenfiguur van Friesche families gemaakt. Het hoeft daarom geen uitsluitel te geven of het wapen op de met zijn grootvader gedeelde grafsteen ten tijde van hem of van zijn grootvader is aangebracht. Bij de restauratie van de kerk in Engwierum (1993) werden bij het verwijderen van oude verflagen op de psalmborden de alliantiewapens aangetroffen met daaronder vermeld 'J.G. 1746 T.M.'. 1746 is het jaar van de nieuwbouw van de kerk in Engwierum ter gelegenheid waarvan de psalmborden moeten zijn geschonken. De wapens zijn waarschijnlijk in 1795 door oververven onzichtbaar gemaakt. Zij zijn gelijk aan die op de kerkbank in Ee. Het is duidelijk dat het hier Jan Goslings en Trijntje Minnes betreft. Het tot dan toe onduidelijke vierde kwartier in het Jan Goslings wapen op de sterk versleten grafsteen wordt hiermee als zodanig vastgesteld: in blauw een rode roos. Bovendien is duidelijk dat de kerkbank in Ee de *Goslings-bank* moet zijn, de alliantiewapens zijn identiek aan die in Engwierum. Deze bank wordt in Ee wel de *Douma-bank* genoemd; zoals hierboven reeds vermeld waren de Douma's nazaten van Jan Goslings en aangenomen kan worden dat ook deze bank op een zelfde manier als de zilveren roomkom in het Douma bezit is gekomen. De bank zou dus eigenlijk moeten heten: de *Goslings-bank* of de *Goslings-Douma-bank*. Het algemene beeld van de zich ontwikkelende status van Jan wordt ook daarmee duidelijker: officiële functies en ambten, grondbezit met een stemdragende zathe, zilverwerk, kerkbank en psalmborden met de alliantiewapens.

Het stemdragende hornleger Floreen nr. 6 wordt vanaf tenminste 1711 ook al door zijn grootvader gebruikt en in 1751 door Jan gekocht als twee halve delen van Van Haarsma. Hij heeft dan al in bezit het huis met 3 1/2 pondt. van dezelfde plaats nr. 6. De geldigheid van de stem wordt nog wel betwist door de secretaris Bergsma, ook blijkbaar weer als onderdeel van de machtsstrijd, maar in 1759 wordt de stem door de Staten geldig verklaard. De boerderij, met latere

kadaster nrs. C249/C250 en vanaf 1873 C848, is tot ca. 1850 via de Donga's (stamnr. 0408), die ook het grootste deel der gronden vererfd, in de familie gebleven. Bij een verbouwing in 1871 is het voorhuis geheel vernieuwd en verbreed en de achterzijde der schuur ca 2,5 m verlengd. Deze wijzigingen zijn in het kadaster duidelijk aangegeven alhoewel H.M. van den Berg in de beschrijving der monumenten van de Dongeradelen slechts afgaat op de gevelsteen boven de zij-ingang met het jaartal 1871, en de conclusie trekt dat de gehele boerderij omstreeks die tijd als nieuw is gebouwd. Gezien de ligging der boerderij op de terp, nu Omgang 11, is het een der oudste plaatsen van Ee.

Een klein gedeelte van het grondbezit blijft via zijn zoon Gosling Jans ook nog gedurende de latere Dokkumer tijd in de familie, zoals b.v. enige pondematen op N7 der 'ingedijkte landen' onder Ee, later bekend als kadasternummers C317 en C318. Op de kadastrale minuutkaart van ca. 1832 liggen ze ten ZO van Ee tussen de dijk en het Dokkumer Diep; door een latere doorsteek van het Diep nu min of meer op een eiland, de verkaveling is bovendien gewijzigd.

Jan wordt begraven in het koor van de kerk in Ee in hetzelfde graf als zijn grootvader. De grafsteen ligt thans in de hal van de kerk. Het randschrift betrekking hebbend op de grootvader Jan Goslings luidt: ANNO 1717 / DEN 13 DEN IULI IS IN DEN HEERE GERVST DEN EER [onderzijde steen mist, maar moet zijn geweest: SAMEN] / [idem, mogelijk: ENDE DEUGDSAMEN] / [idem, moet zijn geweest: IAN] GOSLINGS IN LEWEN GEWEEST [uitgebikt, maar ruimte voor: SCHOOLMR ENDE ONTVANGER TOT EE] en overgaand aan de bovenkant van de steen: ALSMEDE ONTVANGER [uitgebikt maar ruimte voor: TOT JOUSWIER] INT 73 IAAR SYNS OUDERDOMS EN HIER BEGRAVÊ. Het opschrift met betrekking tot de jongere Jan Goslings, geplaatst onder het wapen luidt: 'Het leven is mi Christus Ende het sterven is mi gewin / Philip. 1.21 / A_o 1771 den 20 Mei is in den Heere Gerust de Eersame Ian Goslings in Leeven [vier regels uitgebikt waar zijn functies hebben gestaan] Out 73 Iaar en 4 Maanden en Leit Alhier Begraven'.

Na de restauratie in 1957 ligt in het gangpad der kerk, verplaatst vanaf de oorspronkelijke rustplaats in het koor, ook nog de gezamenlijke grafsteen van Jan's beide echtgenoten Trijntje Eelses Siccama en Trijntje Minnes Donga. Het randschrift luidt: 'A_o 1724 DEN / 25 APRIL IS IN DEN HEERE GERUST TRYNTIE EELSES IN LEEVEN / HUISVROU / VAN IAN GOSLINGS SCHOOLMR ENDE [uitgebikt maar waarschijnlijk: DORPSRECHTER]

TOT EE OUD 25 JAAR / [en overlopend in hoofd van de steen] EN VERWAGT EEN SALIGE OPSTANDINGE DOOR I:C: TEN IONGSTEN DAGE'. Lager op de steen: '1781 Den 21 December is in den Heere Gerust de Eerbare Trijntje Minnes Donga in Leeven HuisVrouw Van Wln [uitgebikt maar mogelijk: den Mederechter] Jan Goslings Oud 77 Jaren en 24 Dagen en Leit Alhier Begraven'.

Bronnen:

1. RAF, Reëel Ee (1769), Plaatsen nrs. 6,13,27,29,43,47,51; Losse Landen nrs. 4,5, 23, 25, 36, 64, 85, 88; Huizen nrs. 2,6,31,35,36; Engwierum (1769) Plaatsen nr. 19, Metzlawier (1769) Plaatsen nr. 1.
2. RAF, Floreen Ee (1718-1758), Plaatsen nrs. 6,26,47,48; Ingedijkte Landen nr. 7.
3. RAF, Ood. Procl. 103(1707-1731), fol. 271, 304, 312, 385, 402, 437.
4. RAF, Ood. Aut. 32, o.a. fol. 80,93,138,126 (1721-1770).
5. RAF, Ood. Acten van Borgtocht 159(1693-1810), 21.10.1717, 22.05.1722 en 07.07.1733.
6. RAF, Ood. Decreetboek 131(1667-1798), 25.02.1745.
7. RAF, HvF Bijlagen sentensjen 535-4,840-4,862-5,892-3,921-1,934-3.
8. Kadaster Leeuwarden, opname 1832 Ee sectie C tweede blad perceel 249/250, wijzigingsopname 1871, herziening grondbelasting 1879 Ee sectie C blad 3 perceel 848.
9. RAF, Ood. Procl. 105 fol. 506,507 (1951)
10. RAF, Floreen Ee (1758) plaats nr.6 met aantekening over geldigheid stem.
11. H.M. van den Berg, Noordelijk Oostergo De Dongeradelen, Staatsuitgeverij Den Haag (1983), blz. 297.
12. RAF, Ged. Staten, Toegang 5, nr. 2926 Stemming bijzitters Ood. 1747, 1750 en 1760.
13. Quot., deel 5, Oostdongeradeel, blz. 78 e.v.
14. S.Zijlstra, Skiednis fan Eastdongeradiel, Fryske Akademy (1992) blz. 55 e.v., blz. 91 e.v.
15. Enige Wetens- en Bezienswaardigheden in en rondom de Engwierum kerk. Uitg. Ned. Herv. Gemeente Engwierum (1993) t.g.v. de opening gerestaureerde kerk.
16. D.A.Zwart, Schetsen uit de historie van Ee (1994).

VERVOLG BESTUURLIJK

"In zo'n geval is stamboomonderzoek net als zwanger zijn: een gezonde ziekte * Trouw, maandag 21 mei 2001. We wensen u een "gezonde" sneuperperiode.

BESCHRIJVING VAN DE FOTO'S

Ter gelegenheid van het 15-jarig bestaan van de vereniging zal in deze jaargang van De Sneuper een aantal fotopagina's worden opgenomen. De beschrijving van de tweede serie volgt hieronder.

Foto 1: Een beurtschip legt aan "Bij de vaart" te Anjum rond 1900 (Foto: Collectie Admiraliteitshuis)

Over de beurtvaarders is al eerder iets geschreven in De Sneuper. Het betreft het "Reglement op de beurtschippers van Anjum, 1732" 1) In dat artikel wordt ook de Schipvaartsweg en de Schipvaart genoemd, de al voor 1700 aanwezige verbinding tussen Anjum en de Zuider Ee vanwaar het brede water richting Dokkum en verder voor de schippers ter beschikking stond. Die Schipvaart is tot in 1953 in gebruik geweest toen de laatste vracht turf werd afgeleverd.

De aanlegplaats voor de schippers was "Bij de Vaart" waarvan de foto een mooi beeld geeft. Een beurtschip heeft afgemeerd en de schipper en zijn bemanning poseren gewillig voor de fotograaf. Er ligt nu maar één schip maar ten tijde van de afgraving van terpen in de buurt van Anjum lagen er soms wel zes tegelijk en was er langs de Schipvaart een stelling met rails gebouwd waarover kipkarren werden voortgetrokken door een paard. 2)

Het huis links op de foto was van timmerman A. Zijlstra, de grote schuur achter zijn woning was de timmerwerkplaats. Deze schuur is tijdens een geweldige storm in de oorlogsjaren ingestort maar later weer opgebouwd. Voor het huis staan de voor die tijd karakteristieke leilinden.

Het huis met de klimop (rechts) werd bewoond door J. van der Schaaf. In het houten hok dat voor zijn woning stond, hield hij een aantal koeien. Toen het huis met de klimop en dat hok werden afgebroken om plaats te maken voor een nieuwe woning werd het hok in z'n geheel op een wagen gezet en naar Jewier gebracht waar het weer werd opgebouwd.

Het huis links van de klimop was van de Anjumer dorpsfotograaf en alleskunner Jacob Mosselman. Hij maakte de fraaiste opnamen van zijn dorp toen de fotografie nog maar in de kinderschoenen stond, had als eerste een radio-installatie en kon als de beste fietsen en bromfietsen repareren, motoren kreeg hij bijna altijd aan de praat. Met een aantal dorpsgenoten zorgde hij ervoor dat Anjum werd aangesloten op het elektriciteitsnet. De stroom werd opgewekt met een motor die in zijn werkplaats stond opgesteld. 's Avonds tien uur werd

de motor stil gezet en vanaf die tijd was Anjum weer in het duister gehuld. Maar de bewoners werden vooraf wel even gewaarschuwd: om kwart voor tien ging het licht even knippen. Dit was het sein om de bedstede op te zoeken of te zorgen voor vervangend licht als olielamp en kaarsen. (RT)

Bronnen:

1. In De Sneuper 11, maart 1990
2. Van Anigheim tot Anjum, H. Iedema 1976, bl. 240. Uit dit boek is de meeste informatie afkomstig.

Foto 2: Restant van paviljoen "Ons Genoegen" in de Buitentuin te Dokkum (Foto: Collectie Admiraliteitshuis)

Een van de zijstraten van de Westerissestraat in Dokkum is de Buitentuin. Genoemd naar een voormalig ontspanningscentrum met daarin het gebouw "Ons Genoegen".

Veel Dokkumers hebben zich hier vermaakt. De tuin droeg de naam "Buitentuin", er waren wandelpadjes, bomen en struikgewas. In de hoekjes stonden priëeltjes waar de jongelui zich konden verpozen. Ook was er een overdekte kegelbaan. Het bestuur van de baan bestond uit de heren H. de Koe, Cremer, Kl. Nauta, W. Raadsma en W. Rosingh. De naam van de club was "Houdt 'm er op". Op het terrein stond een soort paviljoen met veel hout en glas met een waranda er voor. In het paviljoen kon men iets gebruiken. Er was verlov en ook een keuken. De naam was "Ons Genoegen". Naar wordt beweerd was het oorspronkelijk een voortzetting van de Stads 'Sociëteit". Hier kwamen deftige Dokkumer Handelaars met hun binnen- en buitenlandse kooplieden die op hun zakenreizen Dokkum bezochten.

In de tuinzaal waren feesten en bruiloften. Ook gaf het Dokkumer muziekkorps er concerten. Bij de tunnel was ook een kinderspeelplaats. In het gebouw zelf was 'gas'. Dit werd geleverd door de 1^e Gasfabriek. Deze stond op het bastion er tegenover. Er liep een gasleiding onder de stadsgracht door naar de Buitentuin.

De historie vermeldt dat op 30 juli 1884 in "Hotel de Posthoorn" de "Buitentuin" is verkocht voor F 1313,- aan D. Heeringa. Een van de laatste eigenaars was B. Brunia die het restant van het eens zeer fraaie gebouw gebruikte als bewaarplaats voor appels en peren die in de tuin groeiden. Het gebouw is verdwenen maar de naam leeft in de straatnaam (De Buitentuin) voort als herinnering.

(Tekst D. van Minnen uit de serie 'Buiten de stadswallen', gepubliceerd in december 1975 in de Nieuwe Dockumer Courant)

Een beurtschip legt aan "Bij de vaart" te Anjum ca 1900.

Restant van paviljoen "Ons Genoegen" in de Buitentuin te Dokkum.

*Lutjebleek buiten de wal, behoren de bij de
Blokhuisterespel te Dokkum.*

*Raadsma's
zakenpand
(va 1837)
aan de
Grote
Breedstraat.*

*Melkventer Harmen Mezes Wouda
en Johannes Demes
op de Kleine Breedstraat.*

*Panden aan
de Keppelstraat
en Dijk
te Dokkum,
die afgebroken
werden t.b.v.
het verkeer.*

Foto 3: Lutjebleek buiten de wal, behorende bij Blokhuister-espel

In het Blokhuister-espel ligt de lutjebleek, wijk D. Deze espel dankt zijn naam aan het blokhuis, de sterkte in de stad om deze te beheersen of beter te kunnen beschermen. Deze sterkte is door de Bourgondiërs in 1516 gebouwd.

Men wil ons nu doen geloven dat in het laatste kwart der 18 de eeuw een dame met de naam Lutske een stuk grond groot anderhalf pondemaat en gelegen ommiddellijk buiten de Woudpoort, geschonken heeft aan de vrouwen om kosteloos te kunnen bleken en aan de jongeren om te kunnen kaatsen (of betekent Lutjebleek toch gewoon "kleine bleek"?).

Het enige wat van de organisatie van de lutjebleek bewaard is gebleven, is een kasboek beginnende in 1819. Door Jelle Terpstra werd als eerste uitgave genoteerd "voor een nieuw schriefboek 12 St". Op de kaart van Smedema uit 1788 staat al lutje bleek vermeld. Voor 1880 was het een eilandje, het werd verpacht en wat er ieder jaar overbleef, werd op kopermaandag gelijkelijk verdeeld onder de hoofden van gezinnen en alleenwonenden van espel D. Tot 1880 was het 6-10-15-cent enz (OFV)

Foto 4: Raadsma's zakenpand aan de Grote Breedstraat.
Foto: Collectie Admiraliteitshuis no 522

In 1832 (kad A195) eigen aan Jan Klases Schilmsma, wolkammer, die het perceel in 1837 verkoopt aan Jan Gerardus Raadsma en mede-eigenaren, van beroep timmerman te Dokkum.

Door de medeeigenaars verkocht in 1843, waarna Jan alleen eigenaar wordt. Vanwege z'n beroep - timmerman - gaat hij de woning moderniseren en verbeteren. In 1866 neemt z'n zoon Gerardus het perceel over en in 1869 komt het door successie in handen van Johannes Martinus Raadsma, bekend staand als koopman te Dokkum.

In 1883 vindt er een aanbouw plaats en wordt het verenigd met een gedeelte van de naastligger tot 136m². Na diverse verbouwingen en gedeeltelijke vernieuwingen wordt het perceel in 1910 opgenomen in de NV fa. J.M. Raadsma. Door de werkzaamheden in verkoop van ijzerwaren was de ruimte al snel weer te klein en in 1915 vindt er weer een perceelsuitbreiding plaats. Nu is het huis met erf 186m² geworden, bijna een verdubbeling vergeleken met de toestand van 1832.

In 1944 zijn de eigenaars Johannes Hubert en Hubert Raadsma, dit blijft zo tot 1961, dan komt Dirk Raadsma en Cons. aan het bewind.

In 1962 komt het in een Commandiaire Vennootschap.

Bijbouw vindt plaats in 1970, er wordt een magazijn aan toegevoegd. Naderhand werd de ruimte steeds kleiner en met hier en daar depots in de binnenstad was het geen goed werken meer. In latere jaren is men verhuisd naar nieuwbouw aan de Hogedijken te Dokkum. De oude panden werden verkocht aan Kooistra's Kleding en hiermee verdween tevens de monumentale gevel door nieuwbouw. (ES)

Foto 5: Melkventer Harmen Menzes Wouda en Johannes Demes op de Kleine Breedstraat (Foto: Collectie Admiraliteitshuis)

Harmen Menzes Wouda was geboren te Engwierum op 21 april 1872. Wanneer hij in Dokkum komt te wonen, woont hij eerst in bij zijn broer en schoonzus Anne Menzes Wouda en Trijntje Jorrits Bierma. Deze woonden toen in de Wargastraat (later Waagstraat).

Harmen Wouda is op 23 mei 1907 getrouwd met Antje Toornstra, geboren te Dokkum op 14 april 1876. Zij kregen 3 dochters, te weten Antje * Dokkum 13 juni 1908, Sieuke * 29 november 1910 en Pieterrella * Dokkum 9 januari 1917. Pieterrella overlijdt 4 weken later op 5 februari 1917.

Volgens het Bevolkingsregister woont dit echtpaar tussen 1910 en 1938 op verschillende adressen in Dokkum. Zij verhuizen van de Grote Breedstraat naar de Waagstraat. Vervolgens wonen zij aan de Halvemaanspoort, Gasthuisstraat en Hoogstraat. Ook heeft Harmen Wouda verschillende beroepen gehad zoals aardappelkoopman en melkventer.

Johannes Wilhelmus Bonifacius Herman Demes werd in Dokkum geboren op 16 juni 1905. Hij was een zoon van Hermanus Franciscus Gerardus Demes en Josina Margaretha Vollmer. Hij was een broer van de in Dokkum zo bekende Johannes Gerardus Marie Demes, de oprichter van de Dokkumer Vlaggen Centrale. Zijn beroep is winkelbediende. (DdJ)

Foto 6 en 7: Panden aan de Keppelstraat en De Dijk te Dokkum die afgebroken werden tbv het verkeer
Foto: Admiraliteitshuis (A862) en collectie E. Smits (A860)

We beginnen met een klein arbeidershuisje, stevig ingeklemd tussen twee monumentale panden aan De Dijk.

Voor 1832 bewoond door de fam. Klaas Bok met erachter een werkplaats voor scheepsbenodigdheden. Toen Klaas Bok overleed is zijn wed. er blijven wonen tot 1843, dan meldt zich een koper die ook belang heeft bij de werkplaats n.l. Jan Aikema. Hij is van beroep pompmaker en kan de werkplaats en het gereedschap met de koop van de woning overnemen.

Hij beoefent zijn bedrijf hier uit tot 1858, want dan komt Jan Hendriks Bouma er wonen. Er wordt ondertussen het een en ander verbeterd aan woning en werkplaats, want de onroerendgoedbelasting gaat 300% omhoog.

In successie gaat het in 1896 naar dochter Eelkje Jans Bouma, die gehuwd is met Koene Elzerds Tuininga. Ze verhuurt het ondertussen aan Hendrik Overeem en Anna Bontekoe uit Leeuwarden. Deze Hendrik is van beroep ook pompmaker en Anna drijft een winkeltje. Tot 1905 blijft deze toestand bestaan en dan verkoopt Eelkje het perceel aan Jan Stavorinus, die brugwachter is van de Woudpoortsbrug. Hij verbouwt het huis en werkplaats tot een woning en woont hier tot 1921. Het komt dan in de verkoop, waarna Bouke Tho Bockholt en Tjiekje Toornstra als strijkgeldschrijvers de nieuwe eigenaars worden. Zij verhuren het pand tot 1931. In dat jaar is n.l. in de Gemeente Raad besloten een doorbraak te maken ten behoeve van het steeds drukker wordende verkeer in de Keppelstraat cq Vlasstraat. Er wordt besloten dit pand te slopen evenals het achterliggende pand - (kad A862) - aan de Keppelstraat.

Het pand aan de Keppelstraat (kad A862) is een pand van stand. Een deftig herenhuis met ruime bovenverdieping en een grote droogzolder.

Voor 1832 eigen aan de fam. Adrianus Eisma en daarna aan de Erven.

Het huis is met erf 120m² groot. In 1838 verkopen de Erven het aan Jan Reitzes Hansma en Cons. van beroep touwslager te Dokkum. Hij verandert nogal wat aan de woning want de belasting is verdriedubbeld in 1878. In 1889 wordt hij alleen de eigenaar en komt z'n zoon Reitze er wonen. In 1900 zijn z'n zoon Reitze - eveneens touwslager - en dochter Guikje - pensionhoudster - eigenaars geworden. Zij verhuren de woning aan Pieter Arend Kolhof een Rotterdammer en van beroep machinist die gehuwd is met Jacoba Dambrechts, geboren in Zuid-Afrika. In 1903 gaan zij naar Stiens.

In 1931 wordt per raadsbesluit door Gemeente Dokkum besloten tot koop en afbraak t.b.v. een doorbraak naar de Dijk.

Het verkeer was te druk geworden om alleen via de Keppelstraat en Vlasstraat te gaan. Zo verdween een karakteristiek pand uit het Dokkumer stadsbeeld. (ES)

DE DOKKUMER GILDEN, deel 2

L. Meerema

HET BIERBROUWERSGILDE

Bij het schrijven van dit artikel heb ik als uitgangspunt genomen een niet gepubliceerd artikel van Dhr. W.T. Keune. Brouwersgilde Dokkum. 1969. S.A.D.

De oudste Gildebrief, aanwezig in het archief te Dokkum, is die der Bierbrouwers, 1648.

'Burgemeesteren ende raden der stede Doccum doen condit, certificeeren ende verclaeren mits desen' (1)

Op grond van een rapport van Fopcke Sijdses en Sjoerd Sjoertsz worden de artikelen 'nopende 't vercopen van hunne bieren ende andersins' (2) opgesteld.

De Bierbrouwerijen speelden een grote rol op het gebied van handel en nijverheid. Hierbij ondervonden ze grote concurrentie van brouwers uit andere streken vooral uit Deventer. Dit was mogelijk omdat 'de uijtheemsche bieren zijn belast met 44 strs voor een particulier, en bij aldien de suplten alhier in de provincie sulke bieren brouwen soude haar den Impost wel costen meer als 66 strs. de ton, welke gestelde voor de suplten seer smertelijk en nadelig is; temeer de wijle die van Deventer korting van haere bieren genieten die sij in deese Provincie invoeren'. (3)

De Gildebrief van 6 april schrijft in een vijftal artikelen de maten van het bier voor: men kende drie soorten bier; het acht guldens-, het vijf guldens- en het drie guldensbier, ook wel het dunne bier genoemd.

De prijzen bedragen successievelijk: een stuiver en acht penningen, een stuiver voor het bier van de tweede categorie en acht penningen voor het dunne bier per kan of maat van anderhalf 'Fries mengelen' (een mengelen is 0,97 liter).

Het bier mocht per vat worden verkocht als die vaten waren voorzien van het eigen merk of letters.

Reeds in 1675 stuurt het verontwaardigde Gilde een brief aan de Raad omdat hun 'geijttigde (geijkte biervatten') naar het raadhuis zijn gebracht. Ze verzoeken met welke intentie dit is gebeurd en of de vaten niet terug mogen worden gebracht, onvercort een iegelijck recht'. (4) Het blijkt dat de kuipers de boosdoeners zijn geweest.

Het volgende artikel van de Gildebrief gaat over het onderhoud van de Fontein die op kosten van de brouwers moest worden onderhouden, het vestigen van nieuwe brouwerijen in de stad en de entreegelden van die nieuwkomers.

Deze moeten zich commiteren aan de Gildeartikelen 'ende daarenboven aan de Brouwers ofte bewindhebbers (te) betaelen ses Car. gl; waarvan de eene helfte ten profijt van de Brouwers sullen worden geconverteert'.

In 1652 werd het bedrag verhoogd tot vijftwintig en in 1657 tot de somma van honderd vijftwintig car. Gl. waarvan vijftwintig gulden aan de stadsarmen ten goede zou komen; de rest werd verdeeld tussen het Stadsbestuur en het Gilde.

Een jaar later volgde een nieuwe verdeling waarbij voortaan aan de 'Gemeene armen vijff ende seventig car. gulden werden toegeleit'. (1)

De 'gemeene zaken van het Gilde' zullen worden behartigd door twee brouwers - de Ouderman en de bijzitter - die jaarlijks op St. Bonifatiusdag - de 5^e juni - zullen worden gekozen.

Wie verstek liet gaan moest een boete betalen van vier stuivers. Deze vergaderingen vonden plaats in de Grote Kerk.

Uit het gildeboek van 1757 - 1787 zijn de namen van de Oudermannen en bijzitters bekend; ook worden de namen van de ingeschreven nieuwe leden vermeld. Het waren er 23 gedurende deze periode.

Tijdens deze vergadering werd rekening en verantwoording afgelegd door de aftredende Ouderman:

'1756 Den 4 Juny.

Heb ik ontvangen van de afgaande ouderman Jackele Sieberens de somma van een ent feertig gulden ses stuivers vier penningen die ik aanstaande jaar weeder rekeningen van moet doen

J.P. Hoorensma.

Segge 41-6-4'..

'1787 ontvangsten	f. 220-15-
uitgaven	f. 199- 8-6

saldo	f. 21-6-10

Aldus gerekent besogneert ende gesloten in welks doende is bevonden door de Ouderman Freerk Jans Brouwer ontvangen te zijn twee honderd twintigh car gus en vijffhtien str, waar en teegens met quitantien en aannemelijke bewijsen is getoont in 't gegeven te zijn een summa van een honderd negen en 't negentigh car gus aght str en 6 penn, teegens elkanderen

geconfronteerd costeed meerder ontfangen dan uitgegeven te zijn een en twintigh Car gus ses str en tien penn 21-6-10'.

In 1787 besloot men de funkties van ouderman en bijzitter bij toerbeurt te vervullen.

'Voorts is gearresteert, dat het oudermans en bijsitters plaats en roulleren door het lot en is Pijtter Gerrits Buwalda in dier voege te deel gekoomen van nu tot de gewoone rekendag in den jaare 1788 met sijn Brouwerij het Wagentje wanneer Jochum Ysaks van der Werff met sijn Brouwerij het Paard sal opvolgen tot 1789, daar op sal volgen de koopman Gerardus Riemersma met sijn Brouwerij daar den Eenhoorn uithangt tot 1790, vervolgens Beernt Ronner met deselven Brouwerij daar de Gouden Hant uitsteekt tot 1791, verders Jochum Mennes van der Werff met sijn brouwerij Het Vergulden Scheepje genaamt tot 1792 waar op sal volgen Dr. Osinga weder met desselvs Brouwerij De Drie Gekroonde Roosen tot 1793.

Verders sal volgen Fedde Obbes van der Feen met de Brouwerij daar de Vergulde Haan uitstaat tot 1794.

Daarop sal succederen Andrijs Oedses Feenstra met sijn Brouwerij de Vergulde Klok tot 1796. (5)

De verdere inkomsten ontving het Gilde uit het 'lastgeld', de heffing op het graan. Hieruit is de omzet van de Dokkumer brouwerijen af te lezen.

De cedulen van de gesamenlijke brouwers binnen Dockum van maij 1711 - 1791.

In 1712: 110 last.

In 1730: 2976 sak: Mout 124 last

In 1737: 2353 sak; Mout 88 last

In 1740: 1666 sak; Mout 68 last

In 1753: 1732 sak: Mout 72 last

In 1765: 1554 sak: Mout 64 $\frac{3}{4}$ last

In 1770: 1100 sak: Mout 49 last

In 1789: 659 sak: Mout 27 $\frac{3}{4}$ last

In 1790: 654 sak: Mout 27 $\frac{1}{4}$ last (6)

Het hoogtepunt van de omzet lag rond de jaren dertig van de 18^e eeuw; aan het eind van de eeuw zakt de omzet sterk en in een brief geven de Brouwers bij de Staten van Friesland aan 'in wat beklagelijke staat en toestandt hunne brouwerijen zijn vervallen.' (7)

De oorzaken mogen U niet onbekend zijn 'namentlijk door het menigvuldig gebrueken van Coffij Thee en Jenever en der-selver lage prijzen'. (7) Aan het gebruik van koffie en thee

schreef men een dusdanige verzwakking van de magen toe, dat de mensen het krachtige bier niet meer konden verdragen. Ze brengen de Ed. Mog eerbiediglijk onder het oog hoe dat de Staten van Hollandt en WestFrieslandt reeds in het jaar 1751 enige verlichting hebben gegeven door de belastingen op het bier met de helft te verlagen.

Een andere vaste bron van inkomsten vormden de entreegelden van nieuwe leden. Van deze vijftwintig gulden ontving de stad tien gulden - tien gulden was bestemd voor de Gildekas en de resterende vijf gulden werden gebruikt voor vertering in de gildevergadering.

Ook de verkoop van het Fonteinwater liep in de tweede helft van de 18^e eeuw terug. Het rekenboek vermeldt slechts een enkele keer een ontvangstpost van twee stuivers per oxhoofd water dat naar elders werd versleept.

Er kwam bovendien concurrentie van Azijnbrouwers die zich met de bereiding van bier bezig gingen houden.

In 1747 vroegen de beide stadssecretarissen Bergsma en Suiderbaan en hun compagnon Liuwe Jans om toelating tot het Bierbrouwersgilde.

De zaak was begonnen in 1720 toen de Staten voor de tijd van 25 jaar aan Jan Tinga octrooi hadden verleend om zijn azijnbrouwerij in Dokkum te exploiteren. Zijn erfgenamen verkochten in 1739 het bedrijf en de vergunning aan Menne Piers Hoornstra. Deze deed in 1746, toen het octrooi reeds was afgelopen, zijn zaak over aan bovengenoemde heren.

De bierbrouwers roken hun kans toen de azijnbrouwers bijtijds het lidmaatschap van het Bierbrouwersgilde hadden aangevraagd. Zij voelden hier niets voor en verzetten zich.

De Gildeofficieren Jan Freerks als ouderman en de bijzitter Sijtse Hansma worden gelastigd om dit te doen voorkomen.

In één van hun brieven aan de Staten voeren zij een aantal redenen aan waarom dit onrechtvaardig zou zijn. De impost (belasting) ligt voor de azijnbrouwers namelijk veel lager, waardoor een oneerlijke concurrentie zou ontstaan.

De bierbrouwers verwijten de azijnbrouwers dat zij het presteren om in dezelfde ketel waarin azijn wordt gebrouwen, ook bier te brouwen van graan waarvoor geen stuiver belasting is betaald.

Bovendien moeten Azijnbrouwerijen volgens art. 42 alleen buiten de stad zijn gevestigd en kunnen ze hun bier dat bij warm weer zuur is geworden, nog voor het maken van azijn gebruiken en moeten de bierbrouwers hun zuurgeworden bier in de zomer laten weglopen.

De Staten reageren kort en krachtig: 'In der supplnten verzoek kan niet worden getreedt maar werd hetselve voor als

nogh gepassert, Actum Leeuwarden 6 Maart 1749'.(8)
Wel hebben de brouwers voorkomen dat hun concurrenten in het Gilde werden opgenomen.

Lijsten met namen voor de Taux (belasting) tonen aan, dat de brouwers en de herbergiers behoorlijk moesten bijdragen aan de stadskas.

Het was mogelijk, bezwaar in te dienen. Hiervan maken alleen de brouwer Haije Lammersts en de herbergier Lourens Doom gebruik.(9)

Gevalen van aan onmatig gebruik van sterke drank zijn niet ongewoon. Soms moet de Raad zich hier mee bezig houden. Dit blijkt uit het request van Aaltje Wopkes. Op aandringen van haar man wordt zij ontslagen maar hij zal daar zelf de gevolgen van moeten dragen.

Aan Sara Saverinus wordt verboden op zondagen sterke drank te tappen op boete van gebannen te worden voor zekere tijd.(10)

De Magistraat wordt geïnformeerd, 'dat in verschillende Brouwershuizen niet alleen veele insolentien worden gepleegt, maar dat eenige haar werk maken, omme niet tegenstaande bij het vergunnen van de biertap expres zoude laten consumeren en vervolgens geen speelen op de kaart of op phiolen en andere musicale instrumenten te gedogen'.(11)

In de tweede helft van de 18^e eeuw gaat de omzet en daarmee het inkomen van de brouwers achteruit.

Ze proberen hun bestaan te verbeteren, o.a. door het drogen van cichorei. Dit blijkt een gevaarlijke bezigheid.

'In de laatst gepasseerde nacht in de Brouwerie van Beernt Ronner, door 't droogen van cichorij op de iest, een aller ontzachelijkste brand te voorsien sijnde geweest waar (: den Hemel zij gedankt) niet in tijd ontdekt, en thoen de brand aan sestien schuiten turf waare genadert; geblust.(12)

De Magistraat verbiedt dit drogen omdat de ovens van de brouwers niet geschikt zijn.

Anders Oedses heeft echter de stoutmoedigheid te weigeren, tenzij er een vergoeding tegenover staat.

In 1792 heeft hij 'sigh bij Requeste geadresseerd aan de Magistraat, en zijn groot leedweesen te kennen gegeven over sijne onvoorsigtige en inobediente uitdrukking'.(13)

Bij alle brouwers worden nu de ijsten gecontroleerd. Bij Jan Beekmans kon je hier en daar de hand door de kieren steken en bij Gerben Cornelis Gorter is het latwerk onvoldoende. Binnen veertien dagen moet de zaak in de ijsten geschikt zijn, anders moeten de brouwers en de gorters het cichoreidrogen nalaten. De brandmeesters en de stadbouwmeesters moeten

controleren of de brouwers zich aan het verbod houden. Ondanks de moeilijkheden met het Gilde, wist het Brouwersgilde de Franse tijd te overleven, zoals uit rekeningen en brieven in het Archief blijkt.

1846 De zaamenlijke brouwers van Dockum Debet aan P:W: Posthuma.

26 october 2v: platen in een tussenbout aan de bij de vontijn in een splis in een mug in 25 spykers f zomma 1=60 het oude yszer afgerekent blijft 1=60 betaalt den 5 december 1846, P.W. Posthuma. (14)

1. S.A.D. B.B.G. 1. (= Stadsarchief Dokkum, Bierbrouwersgilde)
2. S.A.D. C.H.R. 1.
3. S.A.D. B.B.G. 3.21.
4. S.A.D. B.B.G. 3.4.
5. S.A.D. B.B.G. 7.
6. S.A.D. B.B.G. 8.
7. S.A.D. B.B.G. 3.21.
8. S.A.D. B.B.G. 3.18.
9. S.A.D. 678.
10. S.A.D. 670.
11. S.A.D. 670.
12. S.A.D. 671.
13. S.A.D. 671.
14. S.A.D. B.B.G. 11.

DE FONTEIN

De eerste gegevens over de Fontein en het Fonteinsland dateren uit 1672. De naam is ontleend aan de Bonifatiusbron die zich daar bevindt.

In dit jaar richtten de Burgemeesteren en Raeden der steede Doccum zich tot de brouwers 'om ordre te stellen tot conservatie van die soete waeteren, ende dewijle wij also hoognoodigh achten tot dienst van onse stadt en de goede burgerije dat het vers waeter van de fonteijn ten zuyden van onse stadt gelegen voor het sout waeter met alle mogelijcke middelen wierde gepraeserveert'.(1) Het brouwersgilde werd opgedragen, om de fontein te bedijken, op verbeurte van hun burger- en gilderecht.

De brouwers reageren dat ze 'dit wel geerne souden willen doen als de eijgenaars van de naestgelegen landen haer supplten geen molestheijt ende ongelegenheijt over voorsch. Bedijcken aen wilden doen.' (2)

De dijken werden aangelegd na Januari 1676.

In dit jaar heeft Sivert Pyters 'burger ende backer eygenaer van het stuck landt aen de fontein deeser steede gelegen'(3), de dijk afgegraven en verlegd. Er wordt besloten om samen het afgegraven gedeelte te herstellen.

De Brouwers zijn van mening dat ook de gehele gemeenschap profijt heeft van het fonteinwater en richten zich daarom tot de Edele Achtebare Burgemeesteren der stad Dockum met het verzoek 'om een geringe som van f50 of 60 uit de stadscas jaarlijks te mogen genieten voor haar water en tevens voor het gebruik van wallen pompen enz. door het menigvuldig gebruik van denzelven al spoedig en reeds sal zijn groote hoofdreparatien zullen komen buiten de jaarlijkse vaste kosten dien de brouwers aan de Fontein, Sloot, en Dobbe, door het laten uitvlaggen van dezelve en verder onderhoud van de dijken, de stekken enz.'(4)

Immers, de burgerij heeft 'het onwaardeerbaar geluk van versch water tot haar huisgebruik te halen uit de Fontein, het eigendom van de gezamentlijke Brouwers dezer stad'.(4)

In 1760 wenden de Brouwers zich tot het Hof van Friesland omdat Pier Beerns 'dese nasomer op ordre van Wijbe Kreefft herbergier en coopman even buyten de Woudpoort van Doccum heeft afgegraeven op twee plaatsen de Dijk aan de oostkant van de sloot der fonteyn even buyten gedagte woudpoort van Doccum, en op beide plaatsen dammen gemaakt om deur te rijden als meede het stakettinge op het endt van gemelde dijk staande bij de wegh, het selve wegh genomen hebbende en is hij door gedagte Wijbe Kreefft wegens dit sijne gedaene werk voldaan en betaalt'.(5)

De deurwaarder van het Hof, Jochem van den Berg, krijgt opdracht 'om sig te transportereren ten plaatse consensieus, en sig te informeren op het verhaal en de turbe ter requeste gedagt, zijnde informatien te stellen bij geschrifte en den Hove daar aff rapport te doen'.(6)

Van beide kanten worden getuigen gehoord waarna de eis luidt dat Wijbe Kreefft: omme de stakesien op haar Fonteijsdijk tersijden van de sloot weggenomen weederom te besorgen in sodaenigen staat en stant als deselve syn geweest dus alles in prestinum statam te herstellen met boetinge van alle kosten schaeden'.(7)

Kreeft wordt tenslotte veroordeeld om alles binnen vijf dagen weer in de oorspronkelijke staat te brengen, bij poene van vijftwintig gouden Friesche ridders.

Tientallen rekeningen laten de onkosten zien die de brouwers hebben gemaakt aan het onderhoud van de fontein en sloot.

Deze onkosten bestonden uit materiaalkosten, zoals het vervangen van een goot, en het uitvlaggen en hekkelen van de sloot, maar ook het arbeidsloon en de betaling van bier en jenever.(8)

Tengevolge van het teruglopen van de omzet van bier, verdwenen de bierbrouwers tenslotte uit Dokkum.

Op 22 Augustus 1867 werd de Fontein bij akte aan de gemeente geschonken.(9)

1. S.A.D. B.B.G. 4:2b.
2. S.A.D. B.B.G. 4.2a.
3. S.A.D. B.B.G. 4.1.
4. S.A.D. B.B.G. 5.
5. S.A.D. B.B.G. 5.1/5.4.
6. S.A.D. G.B.G. 5. 5.
7. S.A.D. B.B.G. 5.5b.
8. S.A.D. B.B.G. 9,10,11.
9. Nieuwe Dokkumer Courant. Jrg no. 90. 29 Juni 1954.

ACTIE ACTIE ACTIE ACTIE ACTIE ACTIE

Drukkerij Banda heeft vorig jaar het boek:

Huis Ter Noord - Oudwoude

Reinder H. Postma

Uitgegeven (zie De Sneuper 60, bl. 154 voor een bespreking)

Bij dezen wordt u in de gelegenheid gesteld om tegen inlevering van deze bon nog een exemplaar van het boek in uw bezit te krijgen. Als lid van de Sneuper krijgt u dan korting en betaalt u geen € 18,50 maar € 15,00

ACTIE ACTIE ACTIE ACTIE ACTIE ACTIE

VERHAAL VAN DE (ON)RECHTVAARDIGE RENT- MEESTER

Han Hietkamp (1)

Een rentmeester wordt doorgaans aangesteld om de goederen en het geld van de eigenaar te beheren. Hij moet er voor waken dat de geldelijke inkomsten op tijd binnen komen en dat ieder aan zijn verplichtingen voldoet. Zo had de stad Dokkum ook een rentmeester in dienst, te vergelijken met een gemeente-ontvanger. In het jaar 1787 was dat Ritske Hoornsma, die tevens lid van de vroedschap der stad was. Ritske Hoornsma was een accurate man en bijna niets ontging hem. Hij ontdekte dat de secretaris van de stad, Bote Suiderbaan, niet het bedrag van vijftienhonderd gulden had betaald dat hij schuldig was toen hij aangesteld werd tot secretaris. Bepaalde functionarissen moesten een vastgesteld bedrag aan de stad betalen voor ze aangesteld konden worden. Bote Suiderbaan was al in 1759 aangesteld als secretaris en was de opvolger van zijn vader. Ze hadden hem er destijds niets van verteld en daarom weigerde hij bijna dertig jaar later alsnog te betalen. Hoornsma bracht, met goedvinden van het stadsbestuur, de zaak voor het Hof van Friesland.

De rentmeester was in het archief van de stad gedoken en vond aan aantal stukken waarop hij zijn eis tot betaling baseerde. In 1662 had het stadsbestuur een resolutie vastgesteld, waarin het volgende was bepaald:

"Eerstelijk dat bij versterf en vaceren van den secretaris deesen stede Dockum het secretariaatschap bij de burgemeesteren niet sal mogen worden vergeeven als met den expressen bedinge dat de succederende secretaris eens vooral tot profijjt van deese stad so sal uitkeeren de somma van vier duisent caroligulden en tot profijjte van de armen alhier duisent gelijke gulden van 20 stuivers per stuk".

In diezelfde resolutie was ook bepaald dat een stadsbode zeshonderd gulden voor de stad en tweehonderd voor de armen moest betalen. Van de executeur en de majoor werden vierhonderd voor de stad en honderd gulden voor de armen gevraagd. Een waagknecht moest tweehonderd voor de stad en vijftig gulden voor de armen geven. Een groot aantal jaren later, namelijk in 1721, was er aanleiding om die bedragen te veranderen. Men kwam tot de conclusie dat men in 1662 toch wel in een gouden eeuw leefde en dat de ingezetenen van de provincie gegoede mensen waren. Men was ook tot de conclusie gekomen dat het traktement van een secretaris destijds

tweederde, zo niet drie vierde part hoger lag dan in 1721. Indien er een vacature zou komen voor een secretaris dan zou men daarvoor geen kandidaat meer kunnen vinden. Een rechtbank zou absoluut niet zonder secretaris kunnen, zo concludeerden men. De secretaris was nog wel gezond, maar de bedragen moesten bijgesteld worden, want anders zou een eventuele nieuwe secretaris niet te vinden zijn. Het stadsbestuur verminderde de bijdrage en stelde die vervolgens vast op duizend gulden voor het stadsbestuur en vijfhonderd voor de armenkas. Het stadsbestuur behield het recht om dat bedrag voor de armen naar eigen goeddunken te verdelen. Die resolutie was nog van kracht toen de rentmeester Hoornsma er achter kwam dat Bote Suiderbaan dat bedrag van vijftienhonderd gulden niet had betaald bij zijn indiensttreding. Aan de functie van secretaris was ook de functie van boelgoedontvanger verbonden. Hoornsma vroeg ook nog betaling van rente over de jaren dat Suiderbaan in gebreke was gebleven. Suiderbaan gaf direct toe dat hij dat bedrag nooit had betaald. "Bij mijn aanstelling is er ook nooit over gesproken. Die resolutie is nooit in gebruik geweest", zei Bote. Bote bracht een nieuw argument naar voren. Hij stelde dat het verschil maakte of iemand secretaris werd na resignatie (dat is afstand doen van het ambt) of bij versterven. Bote stelde dat betaling alleen nodig was na versterf van de ambtenaar. Er ontstond dan een geheel nieuwe vacature. Hij had de functie overgenomen van zijn vader. Daar was dus sprake van resignatie. Hoornsma was van mening dat er in beide gevallen sprake was van een betalingsverplichting. Uit de schriftelijke stukken bleek dat de secretaris Jan Lolkes Suiderbaan in 1759 aan het stadsbestuur verzocht om het secretariaat en de ontvangsten der boelgoederen over te dragen aan zijn zoon Bote Suiderbaan. Het stadsbestuur ging daarmee akkoord en Bote werd aangesteld op dezelfde lasten en profijten als zijn vader. Jan Lolkes zou zijn zoon nog zes weken inwerken en bijstaan. Op 15 december 1759 legde Bote de ambtseed af in handen van de presiderende burgemeester E. S. van Burmania. Hoornsma had de archieven goed doorzocht en vond de aanstellingen van bijna alle secretarissen van de stad Dokkum. De oudste was de aanstelling van Suffrida Hania, advocaat hij het Hof van Friesland. Hij volgde B. Jeltinga op die griffier werd van het Hof in Leeuwarden. De aanstelling van Hania werd vermeld in de resolutie van 21 augustus 1591. Op 4 december 1617 werd er een instructie vastgesteld voor de secretaris door de Magistraat van de stad. Zo moest hij ieder half jaar, of zo vaak als daartoe verzocht, rekening en

verantwoording afleggen. Verder moest hij ook een eed afleggen betreffende de gehoorzaamheid aan de Magistraat. In datzelfde jaar werd aangesteld tot secretaris Henricus Dionisius, postulant bij het gerecht van Dokkum. In 1631 werd hij opgevolgd door Cornelium Idema. Zijn voorganger had vrijwillig afstand gedaan van zijn ambt. Op 7 april 1640 werd bij pluraliteit van stemmen tot secretaris verkozen Petrus Veltdriels. Hij kreeg een woning toegewezen en moest daarvoor jaarlijks vijftig goudgulden betalen. Na het overlijden van Veltdriels werd op 5 november 1656 met eenparige stemmen benoemd Amelius Huber. Hij werd beëdigd door de burgemeester J. Jansen Boom. Huber bleef maar vier jaar in dienst en op voorstel van hem werd benoemd Idsardi Bloemendal. Bloemendal overleed een jaar later in 1661 en in zijn plaats werd benoemd de burgemeester van de stad, Nicolaus Radbodus. Hij werd benoemd op dezelfde arbeidsvoorwaarden als dr. Henricus Donisius. Radbodus was kennelijk erg vereerd met zijn benoeming en uit dankbaarheid voor zijn aanstelling betaalde hij aan de stad een bedrag van drie duizend en vijfhonderd gulden en voor de armenkassen nog eens duizend gulden. Hij legde de eed van getrouwheid af in handen van de burgemeesters Eecius Monsma en Sjoerdt Potten. Op 29 maart 1679 diende Radbodus een verzoek in bij de Magistraat om zijn ambt te mogen overdragen aan zijn enige zoon, Nicolaus Radbodus, toen nog student van de juridische faculteit te Franeker. Deze zoon werd aanbevolen door Hare Prinselijke Hoogheid Albertine Agnes, geboren prinsesse van Oranje, douairière van Nassau en voogdesse enz. enz. De Magistraat van de stad overwoog dat zijn vader een goede staat van dienst had. De zoon had goede studieresultaten en dus was er geen beletsel om hem te benoemen in de plaats van zijn vader. Vader Radbodus ging hem de eerste tijd nog helpen want hij was nog niet geheel afgestudeerd. De zoon moest wel een honorarium betalen aan de stad van tweehonderd gulden en een gelijk bedrag aan de diakenen van de gereformeerde kerk van Dokkum. Op 31 oktober 1691 diende Nicolaus Radbodus een verzoek in bij de Magistraat om zijn ambt van secretaris en ontvanger der boelgoederen gescheiden over te dragen aan respectievelijk Arnold van Lelienberg en Julius Schelto van Aitzema. Lelienberg werd dan secretaris en Aitzema ontvanger. Er werd wel een voorwaarde bedongen. De beide heren moesten een bedrag van tachtig gulden jaarlijks betalen aan de moeder van Radbodus, Gretske van Aysma, weduwe van Nicolaus Radbodus. Lelienberg en Aitzema gingen daarmee akkoord. In het betreffende stuk werd melding gemaakt van het volgende:

"Wijders is geresolveert en geaccordeert dat nadien haar achtbare en de gansche stadt met aangenaamheid wel geheugt aan de langdurige en getrouwe diensten die de heer Dr. Nicolaus Radbodus de vader eerst als burgemeester daarna als gecommiteerde ter vergadering van haar Hoogmogende Heeren Staten Generaal en eindelijk als secretaris deeser steede heeft gedaan".

Op 5 oktober 1701 volgde de benoeming van Dr. Epeus (Ype) Kiestra tot secretaris. Hij volgde Arnold van Lelienberg op, die ontslag uit zijn ambt vroeg. Kiestra was afkomstig van Leeuwarden. In 1725 werd er een nieuwe instructie vastgesteld voor de secretaris, bestaande uit 14 punten. Het bevatte regels op het gebied van respect en gehoorzaamheid aan de Magistraat. De secretaris moest de vergaderingen van de Magistraat bijwonen. Verder werden regels gegeven betreffende de uitvoering van zijn werkzaamheden. Hij kreeg een bedrag van zeven en vijftig gulden per jaar, waarvoor hij papier, pennen en inkt voor de vergadering van de Magistraat en zijn eigen kantoor moest kopen. Secretaris Kiestra overleed in 1725 en zijn ambt werd toen overgenomen door Eerco van Idzinga, die in dat jaar op 12 december werd beëdigd. Idzinga werd opgevolgd door Jan Lolkes Suiderbaan en in december 1759 nam Bote Suiderbaan het ambt over van zijn vader. De ambten van secretaris en ontvanger der boelgoederen waren weer bij elkaar gevoegd. Bote oefende dan ook beide ambten uit. De laatste secretris die het geld bij zijn aanstelling had betaald aan de stad en de armen was Eerco van Idzinga. Jan Lolkes en zijn zoon Bote hadden niets betaald bij de aanstelling. Hoornsma had het ontdekt en eiste het geld alsnog op van Bote.

Er volgde een procesvoering van enige jaren, waarbij Bote aanvoerde dat bij zijn aanstelling geen betaling was bedongen van vijftienhonderd gulden. Hij was degene die het ambt van zijn vader voortzette en dus ten gevolge van resignatie was aangesteld. Was het een geheel nieuwe vacature geweest, zoals dat bij versterven het geval is, dan zou hij mogelijk de betaling wel schuldig zijn geweest. Uiteindelijk deed het Hof van Friesland uitspraak op 18 mei 1790. Bote was toen al dertig jaar in dienst. Het Hof was van mening dat de rentmeester Ritske Hoornsma in zijn eis en conclusie niet ontvangbaar was.

Bron: dossier 15496 Civiele sententies Hof van Friesland, RAF

Noot: De auteur van dit artikel, Johannes Jan Hietkamp, overleed op 20 mei 2002 op 68 jarige leeftijd, bovenstaand artikel is met toestemming van de familie opgenomen.

"DE MIDDENSTAND VAN DOKKUM AAN HET EIND VAN DE 19E EEUW", DEEL 5

E.Smits¹, naar gegevens van P.G. v.d. Meulen²

MODISTE

In de Hoogstraat op de hoek van de Waagstraat woonde een WED. VISSER (in de wandeling WIEKE VISSER genoemd) die met haar drie dochters een zeer drukke hoedenzaak had. In die tijd kreeg men de vormen thuis en ook de versieringen en men maakte hiervan zelf de dameshoeden. Haar beide zonen hadden in het huis daartegenover een winkel waar herenhoeden en petten werden verkocht. Verder waren er nog de DAMES VAM ERP, die in de Nauwstraat een dergelijke zaak hadden. De vader was bontwerker en moeder bestuurde de huishouding. Buiten dezen waren er nog een drietal modistes, waarvan de man een ander beroep had, zodat daar de inkomsten dubbel op gingen. Zij verzorgden niet alleen de burgerij, maar ook de omstreken van Dokkum werden van de nodige dameshoeden voorzien en er werden goede zaken gedaan.

BOEKHANDELAAR

Een belangrijk vak op het gebied van de cultuur was de boekhandel. Er waren in Dokkum drie met grote betekenis. Op het eind van de Diepswal was die van dhr. B. SCHAAFSMA

gevestigd, die een grote en goed geoutilleerde boekwinkel met een boekbinderij had. Ook was het meteen een muziekhandel. In de Waagstraat had dhr. J. KAMMINGA zijn zaak, deze was in zijn branche een uitstekend vakman. De onderwijzsmensen kochten graag bij hem, wat zeker een aanbeveling was. Later, toen zijn zoon ouder werd, werd de zaak uitgebreid met een handelsdrukkerij die een zeer goede naam had. Op de Koornmarkt had een zekere heer HANSMA een royale boekwinkel met een uitleenbibliotheek van enige duizenden boeken, waarvan druk gebruik werd gemaakt. Deze zaak werd door gebrek aan opvolging opgeheven na het overlijden van dhr. Hansma. De levering van schoolbehoeften werd door de gemeentebesturen aanbesteed en beide eerst genoemden gingen meestal met de eer strijken. Het spreekt vanzelf dat er behalve boeken ook allelei schrijfbehoeften en papiersoorten werden verkocht. Tevens gaven ze een leesportefeuille uit, die de combinatie van kopers en lezers nuttige en leerzame lectuur bezorgde voor een matige prijs.

DOKTOR en APOTHEKER

In Dokkum waren drie doktoren gevestigd. Op de Grote Breedstraat woonde DOKTER ANDRINGA; deze had een niet onbelangrijke praktijk, hij is in Dokkum overleden. Toen vestigde zich op de Legeweg een DOKTER WIERSINGA, die echter na enige jaren weer verdween, waarna DOKTER LEGGER zich vestigde op de Grote Breedstraat. Ook deze verdween na enige tijd en werd fabrieksdokter in Twente. Een volgende die genoemd moet worden was DOKTER A.H. de BOER, een zeer bekwaam arts die hier jarenlang zijn praktijk heeft uitgeoefend en bij rijk en arm zeer gezien was. Hij was ongehuwd, maar is op middelbare leeftijd gehuwd met een dochter van burgemeester D. de vries. Ze was een kleine 30 jaar jonger dan hij. Hij is na jarenlange praktijk naar Assen vertrokken en werd opgevolgd door DOKTER R. HASELHOF, een Dokkumer jongen, die hier zijn verdere

praktijk heeft doorgebracht. Voor die tijd stond hij in Murmerwoude. Ook deze was zeer populair en is verscheidene jaren ook nog raadslid geweest. Toen dr. Legger vertrokken was, kwam hier DOKTER BOEREMA, die zich later in Den Haag heeft gevestigd als homeopathisch arts.

Een andere en misschien de meest bekende arts was DOKTER E. VAN KLEFFENS. Nog een echte ouderwetse dokter. In de stad zag men hem nooit anders dan in een zwart pak met een hoge hoed op en een stok in z'n hand; zo ging hij met deftige tred door de stad. Hij sprak altijd zeer deftig, half Nederlands, half Dokkumers. Hij was een boerenzoon en schatrijk. Achter zijn huis in de Koningstraat had hij een grote fruit- en moestuin. Hier werd later o.a. de RK Bonifatiusschool gebouwd. Naast zijn woning was een wagenhuis en een stal, waarin 's winters een zestal koeien stonden. Hij had een nogal grote buitenpraktijk, hiervoor had hij een paard en wagen. Hij had een gehuurde knecht die aan de andere kant van zijn huis woonde en dag en nacht voor hem klaar moest staan. In de stad had hij niet zo'n grote praktijk, maar zijn patienten waren voor een groot deel oude en bemiddelde mensen, die hem voor allerlei kleinigheden riepen. Hij kwam altijd snel en dikwijls. Toen hij ouder en minder ter been werd, nam zijn zoon A. VAN KLEFFENS een deel van zijn praktijk over en vestigde zich op de Legeweg, waar zijn zuster de huishouding voor hem deed. Het heeft echter niet lang geduurd, want hij is na een vreselijk lijden aan keelkanker overleden. Zo bleef de oude man alleen over en in 't begin van de vorige eeuw is ook hij overleden.

Aangezien de doktoren zelf de medicijnen niet mochten leveren waren hier apothekers gevestigd. Bij de Aalsumerpoort was de apotheek van P. VAN KLEFFENS, een broer van de dokter, toen hij overleed kwam daar dhr. F. POSTHUMUS. Bij de Anjumerpijp had dhr. WOLTHERS een apotheek. Over de Zijl op de hoek van de Vlasstraat was die van dhr. BOEKHOUT en in de Keppelstraat tegenover de Vlasstraat zat dhr. DOUMA. Het lijkt vreemd, dat in zo'n klein stadje vier apotheken waren. Men moet echter bedenken dat er geen enkele drogist in de stad was. Alles, ook de huismiddeltjes moesten van de apotheek komen. Bovendien schreven de doktoren veel meer medicijnen voor dan heden ten dage en meestal waren ze nogal ingewikkeld van samenstelling. De grondstoffen moesten gekocht worden, zodat de receptuur een belangrijk deel van hun omzet vormde.

Daar kwam nog bij, dat de doktoren in de omgeving, die zelf een apotheek hadden, hun benodigdheden voor een groot deel van de apothekers uit de stad betrokken. Ook dit werkte mee aan een goede omzet. Verpakte medicijnen waren er toendertijd

bijna niet, alles werd op recept geleverd. Bovendien waren de apothekers ook de fabrikanten van bessensap en hadden ze het in de bessentijd razenddruk met het vervaardigen en verzenden van dit semi-geneesmiddel. Zo is het te verklaren dat hier vier apothekers toen een redelijk bestaan vonden. Een vijfde dhr. VAN HAREN heeft het nog geprobeerd en vestigde zich op de Breedstraat bij de Waag, maar dit heeft niet lang geduurd.

PANBAKKER

Onder de bedrijven die in de loop der tijden zijn verdwenen moeten ook twee panbakkerijen worden genoemd. De heer T. VAN VLIET had op de Steenendam een kleine fabriek van dakpannen. Achter zijn woning had hij een gebouw waarin gewerkt werd. Voor de kleimolen liep een paard met een blindklep voor, zodat het niet kon zien, in een cirkel van ongeveer 5 meter in het rond. Dit dier was zo gehoorzaam, dat het elke keer als het een woord hoorde, waarin de ou-klank voorkwam, prompt stopte in de mening dat er 'hou' geroepen werd. De man werkte met twee zonen en hoewel het bedrijf klein was scheen hij er toch een kleinburgerlijk bestaan in te vinden.

Buiten de Aalsumerpoort stond naast het café een grote fabriek. De heer P.J. HELDER was hier de eigenaar van. Deze had onder Aalsum ook een houtzaagmolen en achter zijn huis een houtstek. Hij had het uitzicht op zijn molen en om te voorkomen dat dit hem door de bouw van woningen zou worden ontnomen, legde hij op het stuk land tegenover zijn huis, dat zijn eigendom was, een zg. eeuwigdurend bouwverbod. Ook stichtte hij te Oostrum een grote steenfabriek, waar voor die tijd volgens de nieuwste methoden werd gewerkt. Bij zijn overlijden volgde zijn zoon J. HELDER hem op, deze besteedde zijn tijd voor een groot deel aan allerlei proeven die met de fabricage van zijn produkten te maken had. Het is hem echter

niet gelukt grote dingen tot stand te brengen. In de panfabriek werden niet alleen de gewone rode pannen gemaakt, maar ook blauwe, de zg. smoorpannen. Als bijprodukt kwam hierbij houtskool vrij, dat als brandstof verkocht werd o.a. aan loodgieters en goudsmeden. De steenbakkerij te Oostrum werd eigendom van een NV en de panfabriek werd in het begin van de twintigste eeuw omgezet in een zuivelfabriek.

WIJNHANDELAAR, CAFE- en KROEGBAAS

Alles wat van Dokkum komt dat zuupt, zuipt en zuipt! Zo zongen de jongens in de stad en ook daar buiten. Inderdaad had het gebruik van alcoholische dranken in onze goede stad bedenkelijke afmetingen aangenomen. Ook op het platteland werd veel gedronken, (er waren dorpen die daarom berucht waren) maar hier was het wel heel erg. Er waren zes grossiers in wijn, die behalve wijn ook allerlei soorten sterke drank leverden aan de vele café's en kroegen in en buiten de stad. Ook werd aan particulieren geleverd, vooral aan boeren die de drank in kruiken van 5 en 10 liter uit de stad kregen. Met inbegrip van deze zes grossiers waren er meer dan veertig drankvergunningen, waaronder een groot aantal kroegen, plaatsen waar de drank per glas voor een lage prijs werd verkocht en die ter plaatse moest worden gedronken. De drankgewoonte maakte vooral onder de arbeiders veel slachtoffers, zowel financieel als geestelijk bracht het veel schade aan. Om aan drank te komen verkocht men soms onmisbare huishoudelijke artikelen, die zo aan hun gezin ontstolen werden.

Welke listen soms werden gebruikt om aan drank te komen blijkt uit het volgende voorbeeld dat zich in de tachtigerjaren (1880) heeft afgespeeld.

- Een vrouw afkomstig uit de beste burgerstand, was door drankmisbruik in Dokkum terechtgekomen, ze woonde in een achterbuurt en verdiende haar kost met het breien van witte mutsen, die hier algemeen gedragen werden en waarin zij zeer handig was. Deze vrouw stapt op een goede middag een drukke kroeg binnen, haalt onder haar bonte schort een fles te voorschijn en vraagt een fles jenever, de kroegbaas geeft haar die en terwijl ze de fles onder de schort verbergt zegt ze: "Ik zal zaterdagavond wel betalen". Nee, nee zegt de kroegbaas, zet gauw de fles terug. Zuchtend zet ze de fles weer op de toonbank en verdwijnt. Toch was haar list gelukt. Ze had nl. behalve de lege fles ook nog één met water gevuld onder haar schort en toen zij de jenever terug moest geven zette ze de fles met water op de toonbank en nam de jenever mee. Een uur later was ze stomdronken. -

Onder de burgerij werd veel gedronken en een borrel voor het eten was heel gewoon. Een of twee avonden in de week ging men naar het café, waar men zijn stamgasten aantrof. De avond werd doorgebracht met praten, kaarten, domineren of dammen en omstreeks half elf ging men weer naar huis, nadat men de nodige borrels had gedronken. Dronken zag men die lui nooit, er waren er trouwens bij die heel wat konden verdragen. Hetzelfde gebeurde bij de deftiger burgers, die daarvoor hun sociëteit hadden. Verder werd bij elke gelegenheid drank geschonken. Bij geboorte, verjaardagen, huwelijken en sterfgevallen kwam altijd de borrel op tafel. Als een bakker zijn roggebrood in de oven had moest hij een borrel hebben, als de vaste knechten in een bedrijf moesten overwerken, kregen ze 's avonds een borrel enz. enz..

Bij de jaarwisseling was het helemaal erg. Mannen, vrouwen en kinderen gingen bij de huizen langs om nieuwjaar te wensen. Het personeel van de gemeentereiniging wenste, in eigen belang, de burgerij een gelukkig nieuwjaar hetgeen meestal geldelijk werd beloond. Dit bracht hen soms wel tachtig gulden op. In een kroeg werd dit verdeeld, met het gevolg dat ze allemaal aangeschoten thuis kwamen. De lantaarnopstekers van de gasfabriek, de krantenjongens, kortom allen die maar even kans zagen, gingen nieuwjaar wensen en het daarbij opgehaalde geld werd voor een groot deel eveneens in drank omgezet.

Maar ook van buiten de stad liet men zich niet onbetuigd. Elke woensdag als het marktdag was ging de boer met paard en wagen naar de stad om daar op de markt en in de Beurs zijn zaken te doen. Ook daarbij werden de nodige borrels gedronken en dat waren er soms niet weinig. De vrouw en de dochters, die ook meekwamen, deden hun boodschappen en de dochters gingen na het winkelen in de stad wandelen. Het vierkant: Hoogstraat, Waagstraat, Kleine Breedstraat en de Diepswal was het rondje dat men liep.

Tegen vijf uur kwam de familie bijeen in het café waar paard en wagen waren gestald, de boer kreeg nog een afzakkertje en het paard kon de weg naar huis wel vinden. Als men nu weet dat voordat de Drankwet van Modderman er kwam, ook bijna alle kruideniers sterke drank en likeuren verkochten, dan kan men begrijpen, dat het spotversje dat de jongens zongen niet zo ver naast de waarheid was. De "Vereniging tot Afschaffing van de sterke drank", de "Geref. Vereniging tot Drankbestrijding" en de "Rooms Katholieke Matigheids-vereniging" hebben dan ook een heftige strijd moeten voeren tegen deze volksziekte, een strijd die echter niet zonder succes is gebleven.

Vermeld kan nog worden dat de vaste klanten van de kroegbazen op Nieuwjaarsdag vrij gelag kregen, met alle gevolgen van

dien. Als men dan tegen de avond de straat langs liep struikelde men bijna over de dronken kerels. Wat een toestand!

SPECULANT

Het ligt voor de hand dat, in een koopmansstad als Dokkum, op veel manieren handel werd gedreven.

Cichorei was een van de artikelen waar veel in omging. Het was een produkt dat in de Woudstreken werd verbouwd. De wortels werden in de Wouden en ook in de stad op eesten gedroogd, waarna het veel naar Noorwegen werd verkocht. De handelaar hierin was dhr. Sj. VAN DER WERFF.

De heer J. VAN DER WERFF (bijgenaamd Jan Sire, vanwege de hoge staat die hij voerde) handelde in granen, lijnzaad, raap- en patentolie, evenals de heer R. KEUNING. Er werd goed verdiend, maar de heren wensten meer en begonnen te speculeren. Men kocht grote hoeveelheden goederen, waarvan de verkoper niet van plan was om ze te leveren. De koper dacht er niet aan om ze te ontvangen. De koop liep 3 maanden en als die termijn verstreken was, werd het verschil in de marktprijs verrekend, al naar de prijs hoger of lager was. Het verschil werd door de verliezende partij aan de koper of de verkoper uitbetaald. Aangezien deze handel zonder geld of goederen kon worden gedreven, werd de verleiding groot, om steeds grotere bedragen in te zetten. Het werd een zuivere gok en de heren, die zich daaraan waagden, zijn dan ook allemaal failliet gegaan en in armoede gestorven.

Er werd trouwens ook nog op andere wijze gespeculeerd met hetzelfde gevolg. Zo werden er bv. spoorwegaandelen tegen hoge koersen verhandeld vanwege de hoge dividenden die beloofd werden en dat terwijl de spoorwegen die in Amerika moesten bestaan er niet eens waren!!

Die dwaze zwendel heeft ook in Dokkum menig kleine kapitalist tot de bedelstaf gebracht.

SLOTWOORD

Als men het geheel zo gelezen heeft dan blijkt, dat Dokkum in de tweede helft van de negentiende eeuw zijn ups en downs heeft gehad.

De Frans-Duitse oorlog -1870/71 - had een geweldige opleving op elk gebied ten gevolge. De boerenstand leefde op en dit bracht een algemene welvaart in de stad. Deze opleving was echter van tijdelijke aard en in het laatst van de zeventiger jaren (1878) kwam er plotseling een terugval die zo diep was als zelden eerder. De prijzen van de goederen gingen met sprongen omlaag, hetgeen voor hen die grote voorraden hadden, fatale gevolgen had.

Het aantal faillissementen nam schrikbarende afmetingen aan en grote werkeloosheid was het gevolg. Vooral in de 80-jaren is op het platteland en in de stad armoede geleden. Aardappelschillen, paardebonen, druivenbonen werden mensenkost, als een boer een varken slachtte en zijn personeel de darmen kado gaf, was dit voor hen een feestmaal. In de stad was het niet beter. Vrijdagavond stond een grote groep mannen en vrouwen voor wat men noemde de 'armkamers' waar de armvoogden zitting hielden voor hun wekelijkse uitdeling. Deze bedeling bestond meestal uit twee kwartjes en een vijfponds roggebrood. Meestal was de kwaliteit slecht, want de levering werd zonder veel controle bij de bakkers aanbesteed. De toestand was ellendig! Na de tachtiger jaren ontstond een langzaam herstel, die echter duurzaam bleek te zijn, zodat de negentiende eeuw eindigde in een staat van betrekkelijke welvaart.

Er waren in die tijden geen sociale voorzieningen. Dit had tot gevolg dat de kleine bazen met weinig personeel die zelf meewerkten in de werkplaats, zich bewust waren van hun verantwoordelijkheden voor dat personeel. Men leefde met elkaar mee en het wel en wee van de gezinnen van het personeel ging ook de bazen ter harte. Hierdoor kon vaak veel leed worden verzacht.

Een enkel voorbeeld: Een baas werkte met een knecht en een jongen. De knecht werd ernstig ziek. Maar de baas ging hem elke zaterdagavond bezoeken en bracht hem zijn loon thuis en informeerde naar zijn toestand. Zijn moeder, voor wie hij gedeeltelijk kostwinner was, vroeg toen hij begon te herstellen aan de dokter om de rekening, dan zou zij trachten die bij gedeelten te betalen. Op een keer ging dat echter niet. De dokter, een man met een gouden hart, die geen ellende kon zien, maar zijn medeleven verborg onder ruwe uitvallen, antwoordde de vrouw:

"Bist bedonderd, wat must dou met een rekening, die kinst ommers doch niet betale"- en zo liep hij de deur uit. Hij verminderde zijn bezoeken echter niet, maar bleef de knecht trouw behandelen. De vrouw heeft nooit een cent hoeven te betalen.

Ook in de grotere bedrijven kwamen dergelijke dingen wel voor. Op de fabriek van suikerwerken van de heer Fortuin was vrij veel personeel, waaronder nogal gehuwden. Als er een kleine geboren werd zorgde mevrouw Fortuin dat de moeder goed aansterkend voedsel kreeg en de kleine kreeg prompt een tandhalsbandje (bijtring) dat het tanden krijgen wat gemakkelijker maakte.

Het bedrijf had een fatale invloed op het gebit van de knechten en zodra dit nodig was zorgde mijnheer Fortuin voor een nieuw gebit.

Dit zijn enkele staaltjes van medeleven, dat min of meer normaal gevonden werd en veel leed verzachte. Hierdoor ontstond tussen baas en knecht vaak een nauwe band.

Bronnen:

aantekeningen dhr. van der Meulen.
eigen archief.
bevolkingsregister div. jaren.
burgerlijke stand.
collectie briefhoofden.

Noot 3

Een anekdote uit het Dokkumer stadsleven.

"De Poortklok van Dokkum"

De naam "poortklok" dateert uit de tijd dat Dokkum nog poorten had waarvan de deuren 's nachts gesloten waren. Ze werden geopend van 1 Nov. tot 1 Febr. 's morgens 7.00 uur, van 1 Febr. tot 1 Mei om 6.00 uur, van 1 Mei tot 1 Sept. om 5.00 uur en van 1 Sept tot 1 Nov. weer om 6.00 uur.

Dit werd door klokgeluid bekend gemaakt. 's Avonds 10 uur gingen de poortdeuren dicht en een kwartier voor 10 uur werd de klok geluid om hen die zich buiten de stad bevonden te waarschuwen. Van 10 tot 12 uur werd men alleen binnengelaten tegen betaling van een stuiver. Wie om 12 uur nog niet binnen was, moest tot de volgende morgen wachten.

Hieruit ontstond de gewoonte om 's avonds 10 uur binnen te zijn en kreeg het de naam van poortklok en ook wel "klokje van gehoorzaamheid".

Nu was in de kermistijd (die 14-dagen duurde) de woensdag voor de dienstboden, die mochten dan uitgaan, maar... met klokluiden moesten ze binnen zijn. Nu gebeurde het op zo'n woensdagavond, dat een groepje dienstboden de klokluiders vroeg om niet kwart voor tien, maar kwart voor elfen te luiden. Hij kreeg daarvoor een gulden; de meisjes spraken onder elkaar af dat zij, zodra de klok begon te luiden, naar huis zouden gaan, dan konden zij hun meesteressen overtuigen dat ze op tijd waren, want hoor maar de klok luidt nog. Een der meisjes die mede in dat 'complot' zat heeft dit mij medegedeeld.

Noten 1,2. Zie voor de inleiding De Sneuper 60

EEN GELUKKIG HUWELIJK ?

J.A. Paasman (paasman13@zonnet.nl)

In mijn tijd als gemeente-ambtenaar heb ik eens het kostelijk verhaal gehoord van mijn collega, chef afdeling burgerzaken over een geval waarin bruid en bruidegom weigerden de huwelijksakte te tekenen. Op de desbetreffende vraag van de ambtenaar van de burgerlijke stand schijnt het wat exentrieke stel geantwoord te hebben dat zij in principe tegen het tekenen van officiële stukken waren. Bovendien waren zij van mening dat het tekenen van een huwelijksakte aan de rechts-geldigheid van hun huwelijk niets af deed. Zij bleken goed ingelicht te zijn. Een huwelijksakte is niet meer en niet minder dan een authentieke akte waarin de ambtenaar der burgerlijke stand en de getuigen bevestigen dat bruid en bruidegom op de vraag of zij elkaar als man en vrouw aanvaardden, bevestigend hebben geantwoord. Met andere woorden, ondertekening van de huwelijksakte door bruid en bruidegom is voor de legalisatie van het huwelijk geen noodzaak. De ambtenaar van de burgerlijke stand moet wel in de akte verklaren dat bruid en bruidegom weigerden de akte te ondertekenen. Ambtenaren van de burgerlijke stand kunnen meer van die kostelijke verhalen vertellen. Ook over het geval dat het aanstaande echtpaar of een van hen op de desbetreffende vraag van de ambtenaar van de burgerlijke stand of hij/zij haar/hem als man/vrouw aanvaardde kortweg: nee zei. Je zou het bijna niet geloven. Tot voor kort dan.

Van Jacob Hanzes Holwerda en Aaltje Pieters Visser komen in de gemeente Westdongeradeel twee huwelijksakten voor. Een van 30 december 1828 akte nr. 39 en een van 9 februari 1830 akte nr. 2. Theoretisch is dat mogelijk. Als het controlerend orgaan, namelijk het Openbaar Ministerie de eerste huwelijks-akte om welke redenen ook niet rechtsgeldig acht, dan kan de huwelijksluiting worden overgedaan. Het zal nauwelijks voorkomen, doch in theorie is het mogelijk. Een kanttekening in de marge van de eerste huwelijksakte ontbrak echter. De kwestie aan de heer P. Nieuwland voorgelegd; de originele akten op tafel en daar kwam de aap uit de mouw. Ik citeer de laatste alinea van de akte:

"Nadat de in bovenstaande akte vermelde Bruid en Bruidegom beide voor ons officier van de burgerlijke stand ware gecompareerd en de akte reeds geheel was gereed gemaakt hebben dezelve op mijn aan hen gedane vraag of zij elkander tot man en vrouw wilden nemen, na enige woordenwisseling

verklaard zulks niet te willen doen, waarna zij weder zijn vertrokken.

En is hiervan dit naschrift opgemaakt voor ons getuigen getekent, actum als voren."

De officier van de burgerlijke stand, J.S. baron van Harinxma thoe Slooten zal zich wel even achter de aristocratische oren hebben gekrabd. Hij heeft het zich overigens met de geciteerde annotatie wel moeilijk gemaakt. Hij en de getuigen hadden eenvoudig de akte niet hoeven te ondertekenen en in het uiterste geval er een aantekening op kunnen plaatsen dat het huwelijk geen doorgang had gevonden. Gelukkig voor het nageslacht was de baron nog net op tijd het ambtelijk adagium indachtig: waarom gemakkelijk als het moeilijk kan.

Jacob Hanzes en Aaltje Pieters hebben alsnog in 1830 elkaar het jawoord gegeven en een wettig huwelijk gesloten. Wat er zich tijdens de eerste ceremonie heeft afgespeeld zullen wij wel nooit weten. Evenmin wat er in de tijd tussen de twee aktes tussen hen is voorgevallen. Of het een gelukkig huwelijk is geworden...

INHOUDSOPGAVE

106	Redactioneel	P. de Haan
106	Bestuurlijk	L. Meerema
107	Ledennieuws	E. Smits
	Genealogie	
109	Afstammingsreeks Van Driesum, 2	H. Combs
117	Afstammingsreeks Keegstra/Keekstra	G. Helder
123	Jan Goslings, schoolmeester te Ee	H. Goslings
	Streekgeschiedenis	
134	Dokkumer Gilden 2: Bierbrouwersgilde	L. Meerema
139	De Fontein	L. Meerema
142	De (on)rechtvaardige rentmeester	H. Hietkamp
146	Middenstand Dokkum, eind 19 ^e eeuw, 5	E. Smits
	Varia	
129	Beschrijving foto's van de fotopagina	Diverse
141	Aanbieding "Huis ter Noord - Oudwoude"	R.H. Postma
155	Een gelukkig huwelijk?	J.A. Paasman
108	Vraag om informatie	P.G. Barendsz
156	Inhoudsopgave	

Geachte Leden

Het is de bedoeling dat het bestuur de komende maanden actief zal zijn met de belangen van de leden.
De eerste activiteit is de komende herfstvergadering

op maandag 4 november 2002
in Hotel De Posthoorn
Diepswal 21 te Dokkum
Spreker:
dhr. Tj. Jongsma, onze nieuwe archivaris

Daarnaast zal De Sneuper weer regelmatig verschijnen, u kunt voor vragen een beroep doen op dhr. Dekker en is Hans Zijlstra actief met web-site en internet.
Interactie tussen bestuur en leden wordt door ons ten zeerste op prijs gesteld.
Verschillende zaken die op de jaarvergadering reeds aan de orde kwamen zullen door het bestuur worden uitgewerkt.
T.z.t. zult u hier meer van horen.

Geachte Leden

Het is de bedoeling dat het bestuur de komende maanden actief zal zijn met de belangen van de leden.
De eerste activiteit is de komende herfstvergadering:

op maandag 4 november 2002
in Hotel De Posthoorn
Diepswal 21 te Dokkum
Spreker:
dhr. Tj. Jongsma, onze nieuwe archivaris

Daarnaast zal De Sneuper weer regelmatig verschijnen, u kunt voor vragen een beroep doen op dhr. Dekker en is Hans Zijlstra actief met web-site en internet.
Interactie tussen bestuur en leden wordt door ons ten zeerste op prijs gesteld.
Verschillende zaken die op de jaarvergadering reeds aan de orde kwamen, zullen door het bestuur worden uitgewerkt.
T.z.t. zult u hier meer van horen.

Oproep aan de leden

De meesten van u zullen het weten: er wordt gewerkt aan een eerste echte geschiedenis van Dokkum. Ik ben als voorzitter van de vereniging daar ook bij betrokken. De hoofdauteur (Meindert Schroor) en de begeleidingscommissie ontvangen graag van de leden korte bijdragen over allerlei onderwerpen die we in kadertjes kunnen opnemen of in de tekst verwerken. Bijv. over munten in Dokkum, verenigingen en oude sporten, volksvermaak, vervoer, godsdienstige onderwerpen, ambachten, bouwkundige thema's enz. enz. Aarzel niet om teksten in te sturen, ook als u denkt niet goed te kunnen schrijven, er is deskundige hulp. Alles is welkom! We kunnen niet beloven dat alles wat u instuurt gebruikt zal worden, maar we willen toch graag weten wat er aan kennis beschikbaar is. Heeft u een verzameling van ansichtkaarten rond een bepaald thema? Of andere mogelijke interessante illustraties? Meld het ons! Alles wat u ons te melden heeft of wat u weet (te vinden) of waarvan u denkt dat het voor het boek nuttig zou kunnen zijn, alles wat dus maar te maken heeft met de geschiedenis van Dokkum kan voor ons belangrijk zijn. Heeft u een verhaal over een vroegere burgemeestersfamilie? Of weet u van een studie over de scheepsbouw hier? Ik noem maar wat voorbeelden! We wachten graag uw tips en reacties af!

N.W.J. Speelman

Oproep aan de leden

De meesten van u zullen het weten: er wordt gewerkt aan een eerste echte geschiedenis van Dokkum. Ik ben als voorzitter van de vereniging daar ook bij betrokken. De hoofdauteur (Meindert Schroor) en de begeleidingscommissie ontvangen graag van de leden korte bijdragen over allerlei onderwerpen die we in kadertjes kunnen opnemen of in de tekst verwerken. Bijv. over munten in Dokkum, verenigingen en oude sporten, volksvermaak, vervoer, godsdienstige onderwerpen, ambachten, bouwkundige thema's enz. enz. Aarzel niet om teksten in te sturen, ook als u denkt niet goed te kunnen schrijven, er is deskundige hulp. Alles is welkom! We kunnen niet beloven dat alles wat u instuurt gebruikt zal worden, maar we willen toch graag weten wat er aan kennis beschikbaar is. Heeft u een verzameling van ansichtkaarten rond een bepaald thema? Of andere mogelijke interessante illustraties? Meld het ons! Alles wat u ons te melden heeft of wat u weet (te vinden) of waarvan u denkt dat het voor het boek nuttig zou kunnen zijn, alles wat dus maar te maken heeft met de geschiedenis van Dokkum kan voor ons belangrijk zijn. Heeft u een verhaal over een vroegere burgemeestersfamilie? Of weet u van een studie over de scheepsbouw hier? Ik noem maar wat voorbeelden! We wachten graag uw tips en reacties af!

N.W.J. Speelman